

Media + lapsi + kasvatus

Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen

Fanny Vilmilä

Media + lapsi + kasvatus

**Mediakasvatuksen tutkimuksellinen
kehittäminen**

Fanny Vilmilä

Nuorisotutkimusverkosto/
Nuorisotutkimusseura
Verkkajulkaisu 80

Media + lapsi + kasvatus
Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen
Fanny Vilmilä
Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura
Julkaisuja 157, Verkkojulkaisuja 80

Kansikuva: Fanny Vilmilä
Kustannustoimitus: Anna Tuomikoski
Taitto: Ari Korhonen
© Nuorisotutkimusseura ja tekijä
2015. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Kenttä
ISBN 978-952-5994-71-1 (nid.)
ISBN 978-952-5994-72-8 (PDF)
Julkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9219, nro 157
Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9227, nro 80
Paino: Unigrafia

Julkaisujen tilaukset:
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/catalog>
Nuorisotutkimusverkosto
Asemapäällikönkatu 1
00520 Helsinki

Sisällys

Yhteenveto	5
Saatteeksi	8
Osa I Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hanke	
Mediakasvatuksen ja mediakasvatuksen tutkimuksen kentällä	10
Kasvu mediaympäristöissä ja mediakasvatuksen ympäristöt	10
Mediakasvatuksellisen tutkimuksen ja koulutuksen äärellä	11
Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeen työmuodot	13
Tehdyn tutkimuksen kartoitus	13
Asiantuntijoiden kanssa käydyt keskustelut	17
Verkkokysely toimijoille	23
Tulevaisuusvision rakentaminen	24
Osa II Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisio	
Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvision rakentuminen	26
Mediakasvatuksen tutkimus	28
Mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuuden painopisteet	30
Painopiste 1. Mediakasvatuksen medialähtöinen tutkimus	30
Painopiste 2. Mediakasvatuksen lapsi- ja nuorisolähtöinen tutkimus	31
Painopiste 3. Mediakasvatuksen kasvatuserähtöinen tutkimus	33
Mediakasvatuksen tutkimusperustainen kehittäminen kriittisenä menestystekijänä	35
Uusien avauksien tuottaminen	35
Tietoa toimintana	37
Tietoa tietona	38
Tästä tulevaisuuteen	39
Loppuviitteet	42
Lähteet	44
Liitteet	47
Sammandrag	50
Summary	53

YHTEENVETO

Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeessa kartoitettiin lasten mediakasvatuksen tutkimusta sekä rakennettiin yhteistyössä mediakasvatuksen ja sen tutkimuksen ammattilaisten kanssa lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuuden suuntaviivoja. Lisäksi hankkeessa avattiin tiedon sovellettavuuteen ja yleistajuistamiseen liittyviä mahdollisuuksia.

Mediakasvatuksen tutkimus on tässä hankkeessa ymmärretty laajana, mediakasvatukselle merkityksellisiä sisällöllisiä teemoja sivuavana kokonaisuutena. Tutkimuksella viitataan sekä tieteelliseen tutkimukseen että kevyempiin kartoituksiin ja selvityksiin. Hankkeen tulokset konkretisoidutvat *lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisiossa*, joka esittelee tulevaisuusorientaation kautta lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tarpeita erityisesti tutkimuksellisen kehittämisen näkökulmasta. Hanke jakautuu neljään osaan: 1) kartoitus tehdystä tutkimuksesta, 2) yhteistyötahojen asiantuntijoiden kanssa käydyt keskustelut, 3) toimijoille suunnattu kysely ja 4) lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvision työstäminen.

Kartoitukseen valittiin 515 kpl 0–12-vuotiaiden lasten mediakasvatukseen liittyvää Suomessa 2000–2014 tehtyä tutkimusta, kartoitusta ja selvitystä. Näistä opinnäytteitä oli 65 % ja muita tutkimuksia, selvityksiä ja kartoituksia 35 %. Kaksi kolmasosaa opinnäytteistä kytkeytyy kasvatustieteisiin. Opinnäytteissä on suhteellisesti enemmän laadullista tapaustutkimusta, havainnointia sekä toimintatutkimusta hyödyntävää tutkimusta. Muissa tutkimuksissa, selvityksissä ja kartoituksissa aineistot koostuvat usein kyselyistä, haastatteluista ja listauksista. Opinnäytteissä pureudutaan erityisesti mediasuhteisiin, mediankäyttöön sekä mediakasvatukseen menetelmiin. Muut tutkimukset, kartoitukset ja selvitykset tarjoavat useimmiten tukea mediakasvatusten valintaan, mediaympäristön ja -mediasuhteen hahmottamiseen sekä mediakasvatuksen tarpeellisuuden perusteluun.

Mediakasvatuksen ja mediakasvatuksen tutkimuksen asiantuntijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa yhdeksi keskeisimmistä kysymyksistä nousi se, millaisten asioiden äärellä suhteessa mediaan lapset yhteiskunnassa ovat ja miten. Aikuisiin liittyen painotettiin tarvetta tutkia lasten ja nuorten huoltajien mediasuhdetta ja sitä kautta heidän mediakasvatustaitojaan.

Jonkin verran keskusteluissa peräänkuulutettiin mediakasvatuksen terminologiaan ja käsitteisiin liittyvää tutkimusta. Mediakasvatuksen tutkimuksellisen kehittämisen ytimeen kaivattiin erityisesti monitieteistä, laadullista tutkimusta ja pitkittäistutkimusta.

Kyselyssä mediakasvatuksellista tutkimusta luonnehdittiin tärkeäksi osaksi median ja mediakasvatuksen ilmiöiden kuvaamista ja ymmärtämistä. Tutkimuksellisen painotuksen toivottiin olevan laadullisessa tutkimuksessa, mutta myös määrällisen tutkimuksen merkitys kokonaisuudelle tunnustettiin. Tutkimustiedon hyödyntäminen koulutuksen suunnittelussa ja kohdentamisessa oli useasti toistuva teema.

Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisiossa lasten ja nuorten mediakasvatus hahmotetaan laajana ilmiönä, jossa yhdistyvät median, lapsuuden ja nuoruuden sekä kasvatuksen teemat. Tutkimuksen rooli lasten ja nuorten mediakasvatuksessa on paitsi käsitteellisen tarttumapinnan tuottamisessa myös vahvassa yhteydessä käytänteiden kehittämiseen. Keskeistä on luoda edellytykset tutkimusten monikenttäiselle hyödyntämiselle niin, että akateemisen perustutkimuksen, soveltavan tutkimuksen sekä kartoitusten ja selvitysten prosessit ja tulokset täydentävät toisiaan.

Visiossa hahmotetaan kolme painopistettä, jotka limittyvät sekä tutkimuksessa että mediakasvatustyössä:

Painopiste 1. Medialähtöinen mediakasvatuksen tutkimus tarkastelee mediaa lasten ja nuorten elämisen, toiminnan, tunteiden ja kasvun ympärinä. Mitä eläminen mediayhteiskunnassa ja -kulttuurissa lasten ja nuorten kannalta tarkoittaa?

Painopiste 2. Mediakasvatuksen lapsi- ja nuorisolähtöisessä tutkimuksessa keskitytään siihen, mitä lasten ja nuorten suhteessa mediaan tapahtuu ja millaisin merkityksin. Mediasuhteen lisäksi huomioidaan mediakasvatus mediankäytön, mediaan liittyvien tunteiden ja mielikuvien sekä lapsi- ja nuorisokulttuurien näkökulmista.

Painopiste 3. Mediakasvatuksen kasvatuseräisessä tutkimuksessa keskiössä on media- ja metataitojen tukemisen, kriittisen ajattelun kehittymisen sekä toimintatapojen ja ajatusmallien muotoutumisen tutkimus. Oppimis- ja kasvuympäristöajattelua voidaan tarkastella instituutioiden, kodin, kulttuurin ja vertaissuhteiden näkökulmista kasvatuksen ilmiöt huomioiden.

Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvision painopisteiden toteuttaminen edellyttää tiedon tuottamisen ja julkistamisen eri vaiheisiin ja rajoja ylittäviin yhteistyömahdollisuuksiin tarttuvaa tutkimusotetta. Kriittisenä menestystekijänä mediakasvatuksen tutkimusperustainen kehittäminen on hahmotettavissa uusien avauksien tuottamisen, toimintaan tiiviisti kytkeytyvän tiedon sekä tietopohjaisen lähestymistavan näkökulmista. Näitä kolmea näkökulmaa yhdistävät tutkimusperustaisen kehittämisen edellytyksinä dialogisuus ja monimenetelmällisyys.

Vuorovaikutus sekä toiminnan että tiedon tasoilla sisältää ajatuksen paitsi mediakasvatuksen ja sen tutkimuksen ammattilaisista myös esimerkiksi lapsista ja nuorista, huoltajista ja hallinnon henkilöstöstä aktiivisina toimijoina. Dialogista toiminta- ja tutkimuskulttuuria edistävät ammattimainen koordinointi ja totuttujen työskentelytapojen koettelu. Konkreettiset kohtaamiset ja yhteinen tekeminen tutkimuksen eri vaiheissa avaavat mahdollisuuksia uusille ja jo hyviksi havaituille monimenetelmällisille tutkimuksen muodoille. Huolellinen resursointi sekä panostus kokonaisuuksiin tukevat lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen laadullista kehittämistä.

SAATTEEKSI

Lapset, nuoret ja media muodostavat yhtälön, joka ei enää päivittäisessä elämässä ole vältettävissä. Uutisointi mediasta lasten ja nuorten elämässä teknologian, kiusaamisen tai vaikkapa mediankäytön näkökulmasta luo kuvaa lapsuutta uhkaavasta hirviöstä. Suosituksia päivittäisestä ruutuajasta, älypuhelimien hankintaiästä ja peliriippuvuuden ehkäisystä satelee eri alojen asiantuntijoilta. Keskustelu kuumentaa tunteita nettipalstoilla ja sosiaalisessa mediassa. Median, lapsuuden ja nuoruuden tarkastelu ei ole yksiselitteistä. Yksiselitteistä ei myöskään ole mediakasvatus ja sen tutkimus.

Mediakasvatuksellisia tutkimuksia, selvityksiä ja kartoituksia tehdään valtakunnallisesti monialaisesti: eurooppalaisella tasolla Suomi on ollut yksi 2000-luvun pioneereja. Vahvan vuosikymmenen jälkeen on kuitenkin noussut yhä selvemmin esille, ettei tutkimusten, selvitysten ja tutkimuksellisten kartoitusten tietoa riittävästi osata soveltaa käytäntöön. Esimerkiksi Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toteuttaman hankkeisiin liittyvän selvityksen perusteella opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta rahoituksen 2009–2013 saaneista hankkeista tutkimusperustaisia oli vain pieni vähemmistö¹. Tutkimusalan nuoruus ja resurssien suhteellinen vähyys ei yksinään selitä ilmiötä. Mediakasvatuksen moni- ja poikkitieteellisyys synnyttävät tutkimusasetelmallista ja kysymystenasetteluun liittyvää tiedollista kohtaamattomuutta. Kumuloituvaa tietoa tarvitaan suunnitelmallisen ja laadukkaan mediakasvatustyön kivijalaksi – ei ainoastaan menetelmällisten valintojen tueksi vaan myös toimenpiteiden kohdistamisen perustaksi. Lasten mediasuhteiden ymmärtäminen globaalilla muuttuvalla mediakentällä edellyttää mediakasvatuksen monitieteistä tarkastelua.

Mediakasvatuksellisia suuntaviivoja on 2000-luvulta alkaen määritelty valtakunnallisesti useita kertoja². Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hanke tuo osaltaan näkökulmia mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuuden suuntiin. Hankkeessa kartoitettiin lasten mediakasvatuksen tutkimuksellisia aukkoja ja tarpeita ja rakennettiin lasten ja nuorten mediakasvatukseen liittyvän tutkimuksen tulevaisuuden suuntaviivoja yhteistyössä mediakasvatuksellista tietoa tuottavien ja käyttävien tahojen kanssa. Hanke kokosi ajatuksia myös mediakasvatuksen tiedon sovellettavuuden ja popularisoinnin kysymyksiin liittyen. Yhteistyötahoina hankkeessa olivat Kansallisen audiovisuaalisen instituutin mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö (MEKU), Mediakasvatusseura ry, Mannerheimin

Lastensuojeluliitto ry, Pelastakaa Lapset ry, Kehittämiskeskus Opinkirjo, Verke – Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus, Lapsiasiainvaltuutetun toimisto, Helsingin yliopiston viestinnän oppiaine, Jyväskylän yliopiston nykykulttuurin tutkimuskeskus, Turun yliopiston lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus, Lapin yliopiston mediapedagogiikka-keskus, Tampereen yliopiston viestinnän, median ja teatterin yksikkö sekä Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö. Hankkeen rahoitti opetus- ja kulttuuriministeriö.

Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeessa tutkimuksella ja tutkimuksellisuudella viitataan sekä yliopistoissa ja muissa tutkimusyksiköissä tehtävään perus- ja soveltavaan tutkimukseen että muiden tahojen tekemään selvitys- ja kartoitustyöhön. Tutkimuksen ja tutkimuksellisuuden käsitteitä käytetään siis tässä raportissa hyvin laajassa merkityksessä: niillä viitataan mediakasvatuksen tutkimukseen ja yleisemmin sille relevanttiin tutkimukseen. On syytä huomata, että hankkeessa keskityttiin erityisesti lasten mediakasvatukseen liittyvään tutkimukseen. Toki lapsuus ja nuoruus nähdään jatkumona, joten hankkeessa tuotetussa tulevaisuusvisiossa tutkimuksen suuntaviivat on laajennettu koskemaan sekä lapsia että nuoria – heidän kasvuympäristöjään, kuten perhettä ja vertaisryhmiä, tai yhteiskunnallisia näkökulmia unohtamatta. Hankkeessa ei ollut mahdollista perehtyä erityisesti aikuisten mediakasvatukseen liittyvään tutkimukseen, mutta huoli aikuisten mediakasvatuksen vähäisestä tutkimuksesta tulee esiin asiantuntijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa.

Raportin ensimmäisessä osassa kuvaillaan hankkeen keskeiset työmuodot ja toimenpiteet. Hankkeen tulokset konkretisoivan ja tämän raportin toisen osan muodostavan lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvision laadintaan osallistui eri tavoin laaja joukko mediakasvatuksen ja sen tutkimuksen asiantuntijoita.

Osa I Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hanke

MEDIKASVATUKSEN JA MEDIKASVATUKSEN TUTKIMUKSEN KENTÄLLÄ

Aikojen saatossa erilaisin termein kuvailtujen mediakasvatuksellisten teemojen juuret ulottuvat 1950-luvulle ja kauemmas. Vielä 1990-luvun lopulla puhuttiin pääsääntöisesti viestintäkasvatuksesta.³ Mediakasvatuksen termistöä käyttävä tutkimus onkin verrattain uutta. Termistö on vakiintunut käyttöön vasta 2000-luvulla. Sirkku Kotilaisen vuoden 1999 määritelmän mukaan mediakasvatus on pedagogista toimintaa, jossa päämääränä on tukea lapsen kasvua median parissa. Onnistunut mediakasvatus näkyy lapsen kykyinä analysoida ja tulkita mediaa, taitona osallistua mediakulttuuriin sekä kykyinä ilmaista itseään.⁴ Viisitoista vuotta myöhemmin määritelmä on edelleen relevantti eri näkökulmille lapsuuteen, nuoruuteen ja mediaan⁵. Media eri muodoissaan on osa lasten kokemusmaailmaa ensimmäisistä vanhempien vauvastaan julkaisemista tai jakamista kuvista lähtien.

Kasvu mediaympäristöissä ja mediakasvatuksen ympäristöt

Julkisessa keskustelussa viitataan usein 1990–2010-luvulla syntyneisiin diginatiivi-käsitteellä. Diginatiiviuden käsitteenä lanseerasi 2000-luvun alkupuolella Marc Prensky, jonka mukaan oppilaat puhuvat nykyisin ”digitaalista kieltä”.⁶ Diginatiivi on henkilö, joka on syntynyt ja kasvanut aikana, jolloin teknologia ja digitaalinen media on kytkeytynyt elämään sen jokapäiväisenä osana⁷. Diginatiiviudessa ei ole kuitenkaan kyse geneeihin koodatusta ominaisuudesta; diginatiivit eivät ole homogeeninen joukko lapsia, jotka syntymästään lähtien ”media-aistilla” varustettuna luovivat suvereenisti läpi mediamaailman. Päinvastoin. Muiden perustaitojen tavoin niin sisällölliset kuin teknisetkin mediataidot ovat opittuja ja opittavissa olevia taitoja.⁸ Diginatiivi-käsitettä on kritisoitu yksipuolisuudesta. Käsitteessä ei oteta huomioon sitä, että aktiivisten mediasuhteiden luomisessa lapset ja nuoret eivät ole yhdenvertaisessa asemassa.

Mediakasvatuksen ei nykyään katsota tapahtuvan vain kotona tai kunnallisissa kasvatusorganisaatioissa, kuten päiväkodissa ja koulussa, vaan mediakasvatusta toteuttavat ammattimaisesti myös erilaiset järjestöt ja muut tahot⁹. Mediakasvatuksen tematiikan äärellä ollaan huomaamatta myös vapaa-ajalla ja vertaisryhmissä¹⁰. Mediakasvatuksesta puhuttaessa ei tule myöskään unohtaa mediaa kasvattavana ilmiönä¹¹. Lapsen mediasuhdetta ei voi lähestyä valtamedian luoman uhkakuvan mukaisesta moralistisesta ja suojelevasta näkökulmasta käsin, vaan mukana kulkevat kokemukset, tunteet, kulutus, sisällöntuotanto ja ne rakenteet, jotka mediakulttuureihin liittyvät¹². Sirkku Kotilainen ja Juha Suoranta ovatkin hahmotelleet useita tieteenaloja edustavaa mediakasvatuksen tutkimusta neljän kokonaisuuden kautta: näitä ovat teknologiaan, suojeeluun, kulttuurintutkimukseen ja kriittisyyteen linkittyvät näkökulmat¹³.

Tarkkaa tietoa mediakasvatusta toteuttavien toimijoiden lukumäärästä on lähes mahdoton saada. Valtakunnallisesti puhutaan kuitenkin reippaasti yli sadasta tahosta, ja jos mukaan lasketaan kunnat, luku on moninkertainen¹⁴. Suomessa kolmannella sektorilla on valtion ja kuntien instituutioiden lisäksi vahva asema sekä mediakasvatuksen kehittämisessä että toteuttamisessa. Myös hankkeilla on merkittävä rooli mediakasvatuksen kentällä. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toteuttaman selvityksen perusteella pelkästään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on valtakunnallisen tai alueellisen hankerahoituksen muodossa rahoitettu mediakasvatusta vuosina 2009–2013 yhteensä noin 15 miljoonalla eurola. Selvityksessä tarkasteltiin 232 myönteisen avustuspäätöksen saanutta hanketta.¹⁵

Mediakasvatuksellisen tutkimuksen ja koulutuksen äärellä

Kymmenen viime vuoden aikana lapsuuden ja median tutkimus on lisääntynyt merkittävästi. Kun esimerkiksi lasten mediakasvatukseen liittyviä opinnäytteitä valmistui vuosina 2000–2003 tässä hankkeessa tehdyn kartoituksen mukaan yhteensä 21, vuodesta 2004 alkaen vuosittainen opinnäytteiden määrä on ollut 18–45. Suomessa mediakasvatuksen teemoja on tutkittu paitsi korkeakoulujen opinnäytteissä myös kolmannella sektorilla. Esimerkiksi vuosina 2010–2013 toteutetut Lasten mediabarometri -tutkimukset tarkastelivat 0–12-vuotiaiden lasten mediankäyttöä kansallisella tasolla¹⁶. Laajat määrälliset tutkimukset eivät kuitenkaan tuota laadullista

tietoa esimerkiksi lasten mediasuhteiden merkityksistä, medialukutaidosta tai mediakasvatuksen vaikuttavuudesta. Näihin teemoihin on pureuduttu laadullisin keinoin, usein tieteellisten opinnäytteiden muodossa. Laadullisen tutkimuksen teemoina suosittuja ovat olleet esimerkiksi televisio, internet sekä mobiililaitteet ja pelaaminen¹⁷.

Mediakasvatukseen liittyviä tutkimuskartoituksia on tehty viimeisten vuosien aikana useita. Muun muassa eurooppalaisessa EU Kids Online -verkostossa on kartoitettu maakohtaisesti lasten internetinkäyttöön liittyvää empiiriseen aineistoon perustuvaa tutkimusta¹⁸. Mediakasvatuksen tutkimusta on erilaisin rajauksin tarkasteltu myös esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja oikeusministeriön julkaisuissa¹⁹, Kansallisen audiovisuaalisen instituutin mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikössä (MEKU)²⁰ sekä pro gradu -tutkielmissa²¹. Vuonna 2014 mediakasvatuksellista tutkimusta sekä kartoitus- ja selvitystyötä tehdään paitsi kaikissa Suomen neljässätoista yliopistossa myös yliopistojen ulkopuolisissa tutkimusinstansseissa sekä mediakasvatusta suunnittelevissa ja toteuttavissa tahoissa. Tästä huolimatta – tai ehkäpä juuri tästä johtuen – keskustelu mediakasvatuksesta esimerkiksi filosofisen, psykologisen, sosiologisen ja ekonomisen tutkimuksen rajapinnoilla hakee vielä muotoaan.

Mediakasvatusopintojen pariin voi hakeutua käytännössä missä päin Suomea tahansa. Mediakasvatusta on mahdollista opiskella tutkinto-opiskelijana painotetusti Tampereen yliopiston maisteriohjelmassa sekä pääaineena Lapin yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa ja Helsingin yliopistossa perus- ja aineopintoina. Mediakasvatuksen perusopintoja on mahdollista suorittaa avoimessa yliopistossa myös ilman yliopiston opinto-oikeutta. Myös esimerkiksi Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Metropolia (AMK) tarjoavat mediakasvatuspainotteista opetusta. Lisäksi mediakasvatusta läheisesti koskettavia aineita opetetaan kaikissa Suomen yliopistoissa, esimerkiksi mediatutkimus Turun ja Vaasan yliopistoissa ja viestintätieteet useissa yliopistoissa. Täydentävää ja teemakohtaista koulutusta järjestävät lukuisat mediakasvatuksen toimijat oppilaitoksista paikallisiin järjestöihin. Laajasta – ja mediakasvatuskentän asiantuntijoiden mukaan laadullisesti epätasaisesta – koulutus- ja kurssikentästä huolimatta on kuitenkin mahdollista valmistua esimerkiksi opettajaksi ilman mediakasvatuksellisia perustietoja²².

MEDIAKASVATUKSEN TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMINEN -HANKKEEN TYÖMUODOT

Nuorisotutkimusseura ry toteutti Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeen vuoden 2014 aikana. Hanke jakautui neljään pääasialliseen työvaiheeseen: 1) tehdyn tutkimuksen kartoitus, 2) yhteistyötahojen asiantuntijoiden kanssa käydyt keskustelut, 3) toimijoille suunnattu kysely ja 4) lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvision työstäminen. Työmuodot 1–3 kulkivat rinnakkain hankkeen alkupuolella, ja tulevaisuusvisiota työstettiin hankkeen loppupuolella vaiheiden 1–3 pohjalta.

Tehdyn tutkimuksen kartoitus

Mediakasvatuksen tutkimusta on viime vuosikymmenen aikana kartoitettu useasta näkökulmasta. Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeen tutkimuskartoituksessa pyrittiin hahmottamaan erityisesti lapsiin liittyvän mediakasvatuksellisen tutkimuksen ja tutkimuksellisen tiedon tuottamisen muotoja, laajuutta ja saatavuutta. Kartoituksessa koottiin rajatusti mediakasvatukseen liittyvää tutkimusta sekä selvityksiä ja kartoituksia²³. Aineiston analyysissä tarkasteltiin, mitkä tahot ovat olleet erityisesti vastuussa mediakasvatuksen tutkimuksesta. Lisäksi kiinnitettiin huomiota tutkimuksen sähköiseen saatavuuteen sekä siihen, miten tutkimus painottuu tieteenaloittain.

Haun rajaus

Hankkeessa kerättiin systemaattisesti 0–12-vuotiaiden lasten mediakasvatukseen liittyvää Suomessa tehtyä tutkimusta. Mediakasvatukseen liittyvä tutkimus ymmärrettiin tässä kartoituksessa laajasti niiksi teemoiksi, jotka liittyvät lapsuuteen ja mediaan. Kasvatustiede ei ollut reunaehtona tutkimuksen kartoitukseen poimimiselle, mutta sitä vastoin media teemana on jollain tavalla mukana kartoituksen tutkimuksissa. Kartoitus rajattiin koskemaan tammikuun 2000 ja kesäkuun 2014 välillä tehtyjä kotimaisten yliopistojen opinnäytteitä sekä yliopistoissa ja erityisesti kolmannella sektorilla tuotettuja tutkimuksellisia selvityksiä ja kartoituksia. Ammattikorkeakoulujen ja mediatalojen mediakasvatuksellinen tutkimus rajattiin tämän kartoituksen ulkopuolelle. Myös vertaisarvioidut artikkelit

ja julkaistut artikkelikokoelmat jätettiin pois kartoituksesta.

Väitöstutkimuksia, liseniaattitöitä ja pro gradu -tutkielmia kartoitettiin aineistohauilla kotimaisten yliopistojen tietokannoista. Kartoitus aloitettiin laajalla haullla käyttämällä hakusanoja *media**; *media* and laps*/nuor**; *tietotek* and laps*/nuor**; *digi* and laps*/nuor** sekä *verkko* and laps*/nuor**. Joistain yliopistoista ja erityisesti kasvatustieteen ja yhteiskuntatieteiden ulkopuolisilta aloilta löytyi opinnäytteitä, jotka liittyvät tiiviisti mediakasvatukseen teemoihin, mutta jotka eivät asiasanojen vuoksi näy rajatummassa haussa²⁴. Laajan haun tuottaessa alle tuhat tulosta hakutulos käytiin läpi ja tutkimukset poimittiin kartoitukseen tutkimuksen kuvailevan nimen tai mahdollisen tiivistelmän perusteella. Laajan haun tuottaessa yli tuhat viitettä tehtiin tarkennetut haut²⁵. Muita kuin opinnäytteitä kartoitettaessa mediakasvatustoimijoiden tekemät aiemmat listaukset ja kartoitukset olivat hankkeen käytössä. Lisäksi käytiin järjestelmällisesti läpi toimijoiden ja tutkimustahojen nettisivustoja²⁶ sekä jäljitettiin julkaisuja, joihin tutkimuksissa viitataan. Google-haku suoritettiin hakusanoilla *mediakasvatus+tutkimus+hanke*, *mediakasvatus+selvitys*, *mediakasvatus+kartoitus*, *lapsi+media/verkko/digi/tietotekniikka+tutkimus+hanke*, *lapsi+media/verkko/digi/tietotekniikka+selvitys*, *lapsi+media/verkko/digi/tietotekniikka+kartoitus*. Hakutuloksista käytiin läpi kunkin haun ensimmäiset 20 sivua eli 200 linkkiä.

Systemaattisesta hakuprosessista huolimatta on varmaa, että osa vuosien 2000–2014 välisenä aikana tehdystä lasten mediakasvatukseen liittyvästä tutkimuksesta on jäänyt tämän kartoituksen ulkopuolelle. Tämä johtuu toisaalta mediakasvatuksellisen tutkimuksen monimuotoisuudesta, toisaalta siitä, että tutkimuksen tekijät eivät itse välttämättä määritä tutkimustaan mediakasvatukseen linkittyväksi. Tutkimuksen tiedot eivät myöskään aina päädy ylläpidettäviin julkaisu- ja linkkilistauksiin, ja joskus ne ovat hankalasti löydettävissä jopa tutkimuksen toteuttajan omilta sivustoilta.

Kartoituksen käsittely

Opinnäytteistä listattiin sekä e-aineistona että paperikirjana löytyvistä tutkimuksista tekijän ja nimen lisäksi julkaisuvuosi sekä yliopisto ja tieteenala. Lisäksi merkittiin opinnäytteen sähköinen saatavuus. Sähköisesti luettavissa olevat opinnäytteet koodattiin tarkemmin myöhemmin tässä raportissa esiteltävän, mediakasvatustoimijoille suunnatun kyselyn

teemojen pohjalta²⁷. Koska hankkeella oli vahva kytkös käytännön toimijoihin, tutkimusten perustietojen ja teemojen lisäksi sähköisiä opinnäytteitä tarkasteltiin kyselyssä käsitellyn teeman *Millaisiin mediakasvatuksellisiin tarpeisiin tutkimus voisi vastata?* kautta. Tarpeiksi poimittiin kyselyssä määritellyt mediakasvatustaidot, mediakasvatuksen tarpeellisuuden perustelu, mediakasvatuksessa käsiteltävien aihepiirien ja medioiden valinta, mediakasvatuksen menetelmien valinta, mediakasvatuksen vaikuttavuus, mediamaailman ja -suhteen ymmärtäminen sekä asiantuntemuksen ylläpitäminen. Muiden kuin opinnäytteiden tapauksessa merkittiin tutkimuksen, selvityksen tai kartoituksen toteuttanut taho ja vuosi sekä sähköinen saatavuus. Lisäksi sähköisesti saatavilla olevat tutkimukset koodattiin yhteneväisesti opinnäytteiden kanssa. Opinnäytteet ja muut tutkimukset käsiteltiin analyysivaiheessa erillisinä kokonaisuuksina.

Kartoituksen tuloksia

Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeessa tehtyyn kartoitukseen valikoitui yhteensä 515 lasten mediakasvatusta koskettavaa tutkimusta, kartoitusta ja selvitystä. Näistä 65 % oli opinnäytteitä ja 35 % muita tutkimuksia, selvityksiä tai kartoituksia. Opinnäytteistä väitöksiä oli 40 kpl (8,5 %). Suuremmat tutkimushankkeet laskettiin pääsääntöisesti yhdeksi tutkimukseksi, vaikka hankkeeseen liittyen olisikin julkaistu useita artikkeleita tai väliraportteja. Mediakasvatuksen tutkimus ja tutkimuksellinen toiminta on lisääntynyt merkittävästi vuoden 2004 jälkeen. Kun esimerkiksi opinnäytteitä oli vuosina 2000–2003 tehty 21 kappaletta, vuodesta 2004 lähtien opinnäytteiden vuosittainen määrä on ollut parinkymmenen molemmin puolin. Poikkeuksen muodostavat erityisen tuotteliaat vuodet 2008 (45 kpl), 2010 (35 kpl), 2012 (44 kpl) sekä 2013 (45 kpl). Vuoden 2014 kesäkuuhun mennessä vuoden aikana julkaistuja opinnäytteitä löytyi hakujen perusteella 20 kpl. Vuositasolla tutkimusten, kartoitusten ja selvitysten määrä on tämän kartoituksen perusteella ollut vuodesta 2006 lähtien 12–19 kpl. Lukua tarkasteltaessa on muistettava, että vuosittaisiin lukumääriin ei ole huomioitu monivuotisia tutkimushankkeista kuin viimeinen vuosi tai raportin julkaisuvuosi.

Lukumäärällisesti eniten opinnäytteitä tehtiin Tampereen (56 kpl) ja Jyväskylän (57 kpl) yliopistoissa. Helsingin yliopisto sekä Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu (ent. Taideteollinen korkeakoulu)

tuottivat molemmat 41 kpl ja Turun ja Itä-Suomen yliopistot 35 kpl opinnäytteitä. Muiden kuin opinnäytteiden tuottajia ei tässä kartoituksessa yksiselitteisesti pureta, sillä suureen osaan tutkimusta liittyy verkostojen kautta useita tahoja. Kartoituksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että yliopistojen tutkimusyksiköistä Tampereen COMET – Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskuksen, Jyväskylän nykykulttuurin tutkimuskeskuksen sekä Helsingin opetuksen ja oppimisen tutkimusyksikön tutkimuksesta löytyy selkeästi lasten mediakasvatukseen liittyvää tutkimusta. Myös muualla on tehty tai tehdään lasten mediakasvatukseen liittyvää tutkimusta joko suoraan tai välillisesti mediakasvatukseen liittyvissä tutkimushankkeissa. Muita tutkimuksia, selvityksiä ja kartoituksia tuottavia tahoja ovat Nuorisotutkimusseura ry, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore, Pelastakaa Lapset ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Kansallisen audiovisuaalisen instituutin mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö, Mediakasvatusseura ry sekä ministeriöistä erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä oikeusministeriö. Lisäksi tutkimusta tuottavat erilaiset tutkimusverkostot.

Vuosina 2000–2014 tehdyn tutkimuksen aihealueet kattavat mediakasvatuksen kentän laajasti. Tieteenaloittain painotus on selvästi kasvatustieteellinen. Kasvatustiedettä laajasti tarkasteltaessa kaksi kolmasosaa opinnäytteistä kytkeytyy kasvatustieteisiin. Jos taidekasvatus, musiikkikasvatus ja mediakasvatus nähdään kasvatustieteistä erillisinä, on kartoituksen opinnäytteistä noin puolet kasvatustieteellisiä. Mediatutkimuksen, liiketalouden/kauppatieteiden/markkinoinnin, psykologian, sosiologian, tiedotusopin, viestinnän sekä englantilaisen filologian/englannin kielen opinnäytteiden määrät ovat keskenään suhteellisen samat, noin kymmenkunta kustakin. Muiden kuin opinnäytteiden tieteenaloja ei tässä kartoituksessa määritetty, sillä suurin osa muusta tutkimuksesta on monitai poikkitieteistä.

Mediakasvatuksellisen tutkimustiedon hyödyntämisen näkökulmasta kartoituksessa esille tullut merkittävä seikka on, että vain 43 % opinnäytteistä on sähköisesti luettavissa. Parhaimmin sähköisessä muodossa löytyvät Tampereen yliopiston opinnäytteet. Useimmat yliopistot ovat jo muuttaneet toimintaansa opinnäytteiden sähköisen palautuksen suuntaan, mutta muutos ei näy käytännössä vielä muutamiiin vuosiin. Sitä vastoin muut kuin opinnäytteet ovat joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta sähköisesti saatavilla. Merkittävän kysymyksen saatavuudesta tekee se,

että opinnäytteissä on suhteellisesti enemmän laadullista mediasuhteisiin, mediankäyttöön sekä mediakasvatusmenetelmiin liittyvää tutkimusta, jossa hyödynnetään tapaustutkimusta, havainnointia sekä toimintatutkimusta. Muissa tutkimuksissa, erityisesti selvityksissä ja kartoituksissa, aineistot koostuvat usein kyselyistä, haastatteluista ja listauksista.

Opinnäytteissä pureudutaan lasten mediaan liittyviin näkemyksiin, kokemuksiin ja ajatuksiin. Tutkimusteemoissa toistuvat päiväkotiin ja kouluun liittyvät sisällölliset ja ammattitaidolliset, tieto- ja viestintätekniset sekä pelaamiseen ja televisioon liittyvät teemat. Tutkimuksissa painottuvat myös internet sekä digitaalisuus. Muussa tutkimuksessa teemat löytyvät mediaympäristöstä ja sen muutoksesta, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä, lasten mediankäytöstä sekä lasten mediassa kohtaamista negatiivisista ilmiöistä, kuten kiusaamisesta ja häirinnästä. Viime vuosina muu tutkimus ja kartoitus on painottunut sähköisiin medioihin ja erityisesti internetiin sekä peleihin. Tarkasteltaessa muita tutkimuksia käytännön mediakasvatustyötä tekevän tietotarpeiden näkökulmasta, tutkimukset ovat useimmiten käytettävissä mediakasvatusmenetelmien valinnan tukena, mediaympäristön ja -suhteen hahmottamisessa sekä mediakasvatuksen tarpeellisuuden perustelussa.

Asiantuntijoiden kanssa käydyt keskustelut

Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeessa keskeisenä periaatteena oli yhteistyö mediakasvatuksen toimijoiden kanssa. Periaatteen taustalla on ajatus asiantuntijoiden tietotaidosta ja aktiivisesta yhteydestä mediakasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja tutkimukseen. Asiantuntijat seuraavat mediakasvatuksellisen tutkimuksen tarpeita ja heikkoja signaaleja aitiopaikalta. Osana tulevaisuuden tutkimustarpeiden ja vision muodostamista keskusteltiin yhteistyötahojen asiantuntijoiden kanssa mediakasvatuksen tutkimuksellisuudesta. Tutkimuksellisesti uusia avauksia on jo nyt. Esimerkkinä voidaan mainita Mannerheimin Lastensuojeluliitossa käynnistymässä oleva yhteistyö päiväkotihenkilökunnan kanssa aineiston keräämiseksi arkitoiminnassa tuttujen aikuisten avulla. Toisena esimerkkinä voidaan tuoda esiin Koulu Kaikkialla -hanke, jossa tutkimusprosessi pyrittiin pitämään avoinna myös muille kuin tutkimuksen toteuttajille koko tutkimusjakson ajan.

Asiantuntijakeskusteluissa kutakin yhteistyötahoa edusti 1–2 asiantuntijaa. Keskustelut käytiin kevään ja syksyn 2014 aikana seuraavien toimijoiden kanssa: Mediakasvatusseura ry (koordinaattori Rauna Rahja), Kansallisen audiovisuaalisen instituutin mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö (erityisasiantuntija Saara Pääjärvi), Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry (nuorisotyön päällikkö Juuso Repo ja erityissuunnittelija Satu Valkonen), Pelastakaa Lapset ry (asiantuntija Johanna Sommers-Piironen), Kehittämiskeskus Opinkirjo (toiminnanjohtaja Minna Riikka Järvinen), Verke – Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus (suunnittelija Leena Tuuttila), Lapsiasiainvaltuutetun toimisto (ylitarkastaja Raija Harju-Kivinen), Helsingin yliopiston viestinnän oppiaine (dosentti Johanna Sumiala), Turun yliopiston lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus (tutkimusjohtaja Hanna Lagström ja tutkija Piia af Ursin), Lapin yliopiston mediapedagogiikkakeskus (lehtori Hanna Vuojärvi) sekä Mediakeskus Metka ry (toiminnanjohtaja Anu Ruhala). Jyväskylän yliopiston erityistutkija Annikka Suoninen oli vahvasti mukana hankkeen käynnistämisessä. Tampereen yliopistossa ei käyty erillistä keskustelua vaan yliopistonlehtori Reijo Kupiainen ja professori Sirkku Kotilainen Tampereen yliopistosta osallistuivat aineiston analyysiin ja tulevaisuusvision luomiseen hankkeen myöhemmässä vaiheessa. Lisäksi Tampereella toukokuussa 2014 järjestetyn Media Education Futures -seminaarin²⁸ yhteydessä pidettiin asiantuntijatapaaminen, jossa keskusteltiin hankkeeseen liittyvistä teemoista. Tapaamisesta tehtiin muistiinpanot teemoittain.

Keskustelut käytiin seuraavien etukäteen ilmoitettujen teemojen pohjalta:

1. Millaiselle mediakasvatukseen liittyvälle tutkimukselle on tarvetta ja miksi?
2. Miten näet mediakasvatuksellisen tutkimuksen yleistajuistamisen, sovellettavuuden ja popularisoinnin?
3. Miten näet mediakasvatuksen tutkimuksellisen tulevaisuuden? Mitä mielestäsi mediakasvatuksen tutkimuksellisessa tulevaisuusvisiossa tulisi olla?

Keskustelujen muoto vaihteli puhelinkeskusteluista ja kasvokkain tapahtuvista keskusteluista ryhmäkeskusteluihin. Keskustelujen tarkoitus ei hankkeen hengen mukaisesti ollut ainoastaan kerätä tietoa ja

mielipiteitä yhteistyötahoilta, vaan myös rakentaa aktiivisesti yhdessä mediakasvatuksen tutkimuksellista kehikkoa. Keskustelut nauhoitettiin ja yhteensä noin kahdentoista tunnin nauhoitukset purettiin teemoittain, ei sanatarkkoina litterointeina. Keskusteluista poimittiin erityisesti kolmeen teemakokonaisuuteen liittyviä kommentteja:

1. Mediakasvatukseen liittyvän tutkimuksen tarve
2. Mediakasvatuksen tutkimuksen menetelmät, sovellettavuus ja popularisointi
3. Mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuuskuva.

Mediakasvatukseen liittyvän tutkimuksen tarve

Keskustelujen perusteella lasten mediankäyttöön ja mediasuhteeseen liittyvästä tutkimustarpeesta voidaan hahmottaa kolme kokonaisuutta. Eniten painotettiin kysymystä siitä, millaisten asioiden äärellä lapset mediayhteiskunnassa ovat. Miten media on läsnä lasten elämässä ja millaisia teemoja ja merkityksiä lapsi mediaan liittyen kohtaa? Lähes kaikissa keskusteluissa painotettiin lasten mediankäyttöä vapaa-ajalla. Vapaa-aikaan liittyi vertaissuhteiden lisäksi myös esimerkiksi liikunnallinen aktiivisuus, pelaaminen sekä erilaiset vapaa-ajan tilat kuten museot, kirjastot ja media tilana. Vertaissuhteisiin liittyvää tutkimusta toivottiin erityisesti sosiaalisiin taitoihin sekä vertaisoppimiseen liittyen. Kolmantena tutkimustarpeena nähtiin erityisryhmien mediasuhteen tutkimus. Erityisryhmistä mainittiin mm. 0–2-vuotiaat lapset, tytöt ja pojat sekä maahanmuuttajat.

Mediakasvatusmenetelmiin liittyvään tutkimukseen kaivattiin enemmän tietoa paitsi varhaiskasvattajien ja opettajien myös muiden lasten ja perheiden elämässä mukana olevien ammattilaisten, kuten sosiaalialan toimijoiden ja vapaa-ajanohjaajien, mediakasvattajuuteen liittyen. Erityisesti painotettiin huoltajien mediasuhteeseen ja sitä kautta mediakasvatus-taitoihin keskittyvää tutkimustarvetta. Toisena mediakasvatusmenetelmiin liittyvänä näkökulmana esiin nostettiin tutkimuksen ja mediakasvatuksen menetelmien kehittämisen välinen yhteys. Kiinnostusta herätti myös tutkimustieto toimintatapoja ja ajatusmalleja muuttavista mediakasvatuksellisista keinoista ja mediakasvatuksellisista metataidoista. Tieto- ja viestintäteknologisista teemoista useammin kuin kerran mainittiin vain mobiililaitteet ja niihin liittyvän laadullisen tutkimuksen tarve.

Jonkin verran keskusteluissa peräänkuulutettiin mediakasvatuksen terminologiaan ja käsitteisiin liittyvää tutkimusta: mistä tänä päivänä puhutaan, kun puhutaan esimerkiksi mediakasvatuksesta, mediasuhteesta, medialukutaidosta suhteessa monilukutaitoon tai mediakriittisyydestä. Toisaalta toivottiin tutkimustietoon perustuvaa keskustelua siitä, mitä mediakasvatus nykyään on ja onko mediakasvatusta enää olemassakaan siinä muodossa kuin millaiseksi se on viime vuosina ymmärretty. Toisaalta kaivattiin selkeytystä siihen, mikä on selkeästi mediakasvatuksen tutkimusta ja mikä mediakasvatukselle relevanttia tutkimusta esimerkiksi aihepiireiltään, vaikka siinä ei käytettäisikään mediakasvatuksen käsitettä. Mediakasvatuksellisesti hyödyllisten aihepiirien selkiytyksen ajateltiin helpottavan mediakasvattajalle merkityksellisen tiedon lähteelle löytämistä. Osa asiantuntijoista muistutti, että mediakasvatuksen tutkimus saa myös olla reippaasti kantaottavaa, kehitysideoita ja ajatuksia luovaa.

Vaikutuksiin ja vaikuttavuuteen liittyvä keskustelu on käynnissä mediakasvatuksen kentällä. Vaikutuksista ja vaikuttavuudesta puhutaan sekä median että mediakasvatuksen näkökulmasta. Teema on kokonaisuudessaan hankala, sillä käsitteinä vaikutus ja vaikuttavuus rinnastetaan syy-seuraussuhteen selvittämiseen: mitä hyvää tai mitä huonoa toimenpiteestä x seuraa. Suurin osa asiantuntijoista ei kuitenkaan viittaa vaikutuksista tai vaikuttavuudesta puhuessaan kuvatunkaltaiseen tutkimukseen. Vaikutuksilla ja vaikuttavuudella haetaan enemmänkin ymmärrystä sekä niiden merkitysten tunnistamista, joita media lapsen elämässä saa. Teemasta puhuessaan asiantuntijat haluavat yksipuolisen toteuttamisen sijaan haastaa vaikutustutkimuksen ajatusta ja etsiä uusia näkökulmia, joista lähestyä vaikuttavuutta.

Kansainvälisyys mediakasvatuksen tutkimuksessa liitettiin toisaalta kansainvälisen tutkimus- ja mediakasvatuskentän aktiiviseen seuraamiseen ja siihen osallistumiseen, toisaalta globaalien mediasuhteiden tutkimukselliseen vahvistamiseen paikallisten lähim mediasuhteiden rinnalla. Myös monikulttuuriset näkökulmat huomioitiin kansainvälisyyteen liittyen. Mediakasvatuksen kansainvälisen tutkimuksen yleistajuistaminen nähtiin tarpeellisena globaalien ympäristön huomioivan mediakasvatuksen perustaksi.

Mediakasvatuksen tutkimuksen menetelmät, sovellettavuus ja popularisointi

Mediakasvatuksen tutkimuksellisen kehittämisen ytimeen asiantuntijat nostivat tutkimusmenetelmien kehittämisen sekä määrällisellä että laadullisella puolella. Laadullisen tutkimuksen tarve korostui jokaisessa keskustelussa. Erityisesti kaivattiin pitkittäistutkimusta. Monitieteisen tutkimuksen nähtiin olevan avainasemassa mediakasvatuksen tutkimuksen kehittämisessä. Nykyään mediakasvatuksen teemoja tutkitaan useilla tieteenaloilla, mutta tiedonkulku tieteenalojen välillä sekä yksittäisten tutkimusten ja hankkeiden aito poikkitieteellisyys on vielä vähäistä. Keskusteluissa monitieteisyys nähtiin keinona hahmottaa median ja lapsuuden suhde kokonaisuutena. Toisaalta menetelmien kehittämiseen liitettiin vahvasti myös lapsitutkimusmenetelmien kehittäminen ja sekä lasten että lasten lähipiiriin osallistaminen tutkimusprosessiin.

Mediakasvatuksen tutkimukselliseksi haasteiksi asiantuntijat nostivat ajankohtaisen tutkimuksen tuottamisen ongelmat ja tutkimustiedon ”vanhenemisen”. Median nopea kehittyminen usealla eri tasolla asettaa haasteen tutkimuksellisten teemojen valmistelulle, kun käytännön toimessa tarvitaan tietoa sekä mahdollisesti nopeasti ohi menevistä ilmiöistä että pidemmistä kehityskuluista.

Asiantuntijoiden mukaan verkostoituminen ja laaja yhteistyö mediakasvatuksen eri osa-alueilla, kuten käytännön, suunnittelun, tutkimuksen ja hallinnon piirissä, on avain mediakasvatuksen kehittämiseen. Heidän mukaansa mediakasvatuksen tutkimuksen päävastuu tulee olla tutkimusta perustehtävänäan tekevillä tahoilla. Mediakasvatustoimijoiden tutkimukselliseksi rooliksi mainittiin tutkimustiedon jalkauttamisen edistäminen, ajankohtaisiin teemoihin liittyvien kartoitusten ja selvitysten tekeminen sekä mediakasvatuksen tutkimusperustainen kehittäminen yhteistyössä tutkimusta tekevien kanssa. Uusien tutkimuksellisten pilottien katsottiin soveltuvan erityisen hyvin yhteistyössä toteutettaviksi hankkeiksi. Lisäksi esimerkkinä hyvästä yhteistyön muodosta mainittiin aineistonkeruu, jota voi tehdä samanaikaisesti sekä akateemisen tutkimuksen, valtakunnallisen kehittämisen että paikallisen toiminnan tarpeisiin.

Tutkimustiedon hyödyntämisen esteenä nähtiin raskaat ja hankalasti saatavissa olevat tutkimusraportit. Sitä vastoin tiivistelmät ja lyhyet analyysipaperit jakoivat mielipiteitä: osalle tiivistelmät vaikuttivat olevan

mielekkäin tapa omaksua tutkimustietoa, ja osa sanoi suoraan niiden jäävän paperipinojen tai sähköpostimassojen jalkoihin. Myös seminaareista esitettiin eriäviä ajatuksia. Erityisesti tutkimuksia esittelevät seminaarit miellettiin raskaaksi, tutkimusgenreä palvelevaksi muodoksi, jossa tutkimustietoa pohditaan hyvin vähän käytännön kannalta. Toisaalta koettiin, että seminaarimuotoisessa tapaamisessa on mahdollista päivittää laajalti tietojaan ajankohtaisista tutkimusteemoista. Muutama asiantuntija huomautti seminaareihin osallistumisen olevan mahdollista työajan puitteissa vain joitakin kertoja vuodessa. Laajoja seminaareja toimivammaksi tutkimustulosten omaksumisen keinoksi koettiin työpajamaiset tapaamiset, joissa tutkijat ja käytännön työtä suunnittelevat tai tekevät henkilöt työskentelevät tietyn teeman ympärillä. Tutkijat kokivat tutkimuksen erityisen palkitsevaksi silloin, kun tutkija oli jo prosessin aikana vahvasti jalkautunut tutkimuskentälle ja tutkimus käynnisti tai tuki käytänteiden kehittymistä. Eräs tutkija tiivistä tutkimustiedon soveltamisen seuraavasti: ”Parhaiten auttaa vanha kunnon vierihoito: pitkäjänteistä, sitkeää, samassa tilanteessa ja tiloissa läsnä olevaa. Yhteisössä yhden hyvän muutoksen aikaansaaminen edesauttaa lumipalloehtin syntymistä. Muutoksen näkeminen on myös tutkijalle todella palkitsevaa.”

Yleisesti opinnäytteiden tekemistä yhteistyössä käytännön toimijoiden kanssa pidettiin kevyenä ja kaikkia osapuolia hyödyttävä toimintamallina. Mediakasvatusta suunnittelevissa, tekevissä tai tutkivissa yhteisöissä on käytössä erilaisia tutkimustietoon perehtymisen ja sen yleistajuistamisen tapoja: itsenäinen tutkimuksiin tutustuminen tai seminaareihin ja koulutuksiin osallistuminen, lukupiirimäinen toiminta, erilaiset infograafit, prosessin avoimuus, teemalliset blogit, koulutukset sekä aktiivinen yhteistyö. Tutkimustietoon perustuvien oppaiden tuottaminen nähtiin yhtenä hyvänä mahdollisuutena. Nykyään olemassa olevia mediakasvatuksen alalle kuuluvia julkaisuja ja tutkimuksia kokoavia nettilistoja pidettiin käyttökelpoisina. Tutkimustiedon kokoaminen yhteen tietopankkiin yleistajuisilla tiivistelmillä ja hakuominaisuuksilla varustettuna oli usean ihannekuva tiedon äärelle löytämisen keinona. Käytännössä kuitenkin ymmärrettiin tietopankin ylläpitämisen vaativan resursointia joko osana työntekijöiden toimenkuvaa tai selkeästi yhdelle työntekijälle keskitettynä.

Tutkimustietoon perustuvan mediakasvatuksen toteutumisen yhtenä avaintekijänä nähtiin ammattilaisten, erityisesti lastantarhanopettajien ja opettajien, koulutus. Mediakasvatusta ei kuitenkaan pääsääntöisesti

nähty itsenäisenä oppiaineena vaan oppiaineita läpileikkaavana kansalais-taitona. Osa asiantuntijoista hahmotti työssä jo olevien opettajien arjen niin kiireiseksi ja odotuksilla ladatuksi, että heidän kouluttamisensa mediakasvatuksellisista teemoista katsottiin olevan mahdollista vain lyhyt-jänteisesti. Toisaalta työn pitkäjänteisen kehittämisen katsottiin olevan osa ammattilaisen ammattitaitoa. Lisäksi pitkäjänteisen, työelämään soveltu-van koulutuksen suunnittelu nähtiin osana koulutusta suunnittelevien asiantuntijoiden osaamista.

Verkkokysely toimijoille

Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeen kolman-tena osana toteutettiin avoin kysely, joka tehtiin huhti-toukokuussa 2014 nettikyselynä yhteistyötahojen avustuksella. Kysymykset muotoili ja kyselyn toteutti erikoistutkija Annikka Suoninen, ja yhteistyötahojen kommentit otettiin huomioon kyselyn lopullisessa muodossa²⁹. Kyselyä ei analysivaiheessa vastauksien vähydestä johtuen tarkasteltu itsenäisenä aineistokokonaisuutena vaan peilipintana asiantuntijoiden kanssa käytyjen keskustelujen ja tutkimuskartoituksen teemoihin liittyen. Vastaajajoukosta johtuen vastauksia käsiteltiin erityisesti käytännön mediakasvatustyötä suunnittelevien ja toteuttavien näkökulmaa edustavina. Erityisesti tarkas-teltiin runsaita avoimiin kysymyksiin tulleita kommentteja suhteessa tut-kimuskartoitukseen sekä asiantuntijoiden kanssa käytyihin keskusteluihin.

Kyselyyn vastasi 51 henkilöä, joista suurin osa (76 %) oli naisia. 82 % vastaajista kertoi tekevänsä jossain muodossa mediakasvatustyötä suoraan lasten tai nuorten kanssa. Noin kolmasosa ilmoitti työskentelevänsä pääosin päivähoiton tai koulun piirissä, ja runsaat parikymmentä prosenttia kertoi päätyönsä sijoittuvan järjestökentälle.

Suurin tutkimustiedon tarve nähtiin oman asiantuntijuuden yllä-pitämisessä (63 %) sekä lasten ja nuorten mediasuhteen ymmärtämisessä (61 %). Lasten ja nuorten mediankäyttöön ja mediasuhteeseen liittyvästä tutkimuksesta oman työn kannalta nähtiin hyödyllisenä erityisesti median-käytön positiivinen vaikuttavuus (56 %). Reilu kolmasosa vastaajista koki median opettussisältöjä koskevalle tutkimustiedolle olevan paljon tarvetta. Mediataitoihin liittyvän tutkimuksen paikan nähtiin vahvimmin kytkeytyvään tietoon lasten ja nuorten taidosta tulkita ja arvioida mediaa kriittisesti (32 %). Laajoista kokonaisuuksista (mediasuhde, mediataidot,

mediasisällöt, mediakasvatusmenetelmät, median ja mediateknologian käyttö opetuksen välineenä) vähiten tarvetta tutkimustiedolle koettiin olevan median ja mediateknologian käyttöön opetuksen välineenä liittyen: vain kolmasosa nimesi teknologialähtöisyyden keskeiseksi tarpeeksi, kun muiden aihekokonaisuuksien kohdalla tutkimustietoa piti keskeisenä tarpeena yli puolet vastaajista. Yhtenä mahdollisena syynä tähän voi olla kokemus vahvasta panostuksesta tieto- ja viestintäteknikkaan ja vahvempi kiinnostus sisällöllisiin teemoihin tässä yhteydessä.

Avovastauksissa mediakasvatuksellista tutkimusta luonnehdittiin tärkeäksi osaksi median ja mediakasvatuksen ilmiöiden kuvaamista ja ymmärtämistä. Tutkimuksellisen painotuksen toivottiin olevan laadullisessa tutkimuksessa, mutta myös määrällisen tutkimuksen merkitys kokonaisuudelle tunnustettiin. Tutkimustiedon hyödyntäminen koulutuksen suunnittelussa ja kohdentamisessa oli useasti toistuva teema. Tutkimuskohteena medioista mainittiin erityisesti sosiaalinen media, ja myös lasten ja nuorten toimijuuteen liittyviä avovastauksia oli runsaasti.

Tulevaisuusvision rakentaminen

Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeessa tuotettu lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisio on yksi ehdotus siitä, mihin suuntaan mediakasvatukseen liittyvää tutkimusta tulisi kehittää. Visio on luettavissa raportin toisessa osassa. Kolmivaiheisen vision pohjana käytettiin hankkeessa kerättyä aineistoa: kartoitusta, keskusteluja ja kyselyä. Aineiston kokoamisen ja purkamisen jälkeen vision runko työstettiin analyysiryhmässä, johon kuuluivat Nuorisotutkimusseuran tutkimusjohtaja Leena Suurpää, Tampereen yliopiston kasvatustieteen yliopistonlehtori Reijo Kupiainen, Helsingin yliopiston Koulu Kaikkiällä -hankkeen tutkijatohtori Olli Vesterinen sekä Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeen tutkija Fanny Vilmilä. Lisäksi Tampereen yliopiston mediakasvatuksen professori Sirkku Kotilainen osallistui vision kommentointiin. Kolmannessa vaiheessa alustavasti muotoiltua visiota ovat halutessaan voineet kommentoida yhteistyötahojen kanssa käytyihin keskusteluihin osallistuneet asiantuntijat. Lisäksi visiota ovat kommentoineet lehtori Matti Salakka Turun yliopiston mediatutkimuksen oppiaineesta, Kansallisen audiovisuaalisen instituutin apulaisjohtaja Leo

Pakkala, nykykulttuurin tutkija Urpo Kovala Jyväskylän yliopistosta sekä ts. toiminnanjohtaja Karoliina Leisti Mediakeskus Metkasta.

Analyysiryhmän työpajamaisessa työskentelyssä sekä kommentteihin nojaten muodostettiin teemakysymysten kautta aineistopohjainen tulevaisuusvisio lapsiin ja nuoriin liittyvän mediakasvatuksen tutkimuksen suuntaviivoista. Kantavana teemana vision pohjalla oli pohdinta siitä, millaista tietoa mediakasvatuksen laaja-alaisesta teemakentästä on tarkoituksenmukaista kerätä siten, että se olisi sekä tieteellisesti laadukasta että käytännön mediakasvatustyön kannalta relevanttia. Visiota työstettäessä pohdinnan kohteena oli myös kysymys tutkimusten aineistoista ja siitä, millaisin yhteistyörakentein tutkimusta tulisi tuottaa. Tulevaisuusvision kulmakiviin kuuluu näkemys siitä, millä tavoin jo tuotetun tiedon monipuolista jatkokäyttöä vahvistetaan tutkimuksen, hallinnon sekä käytännön kentillä.

Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisio sisältää esityksen siitä, miten mediakasvatuksen tutkimuksellista tulevaisuutta tulisi tässä hankkeessa tuotetun aineiston pohjalta painottaa. Visiossa määritellään myös niitä kriittisiä menestystekijöitä, joihin panostamista painopisteiden toteutuminen vaatii. Mediakasvatuksen tutkimukselliset valinnat määrittävät, millaiseen tutkimukselliseen tietoon keskustelu median ja lapsuuden teemoista pohjaa.

Osa II Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisio

LASTEN JA NUORTEN MEDIAKASVATUKSEN TUTKIMUKSEN TULEVAISUUSVISION RAKENTUMINEN

Mediakasvatustyötä tehdään ammatillisesti kautta Suomen. Mediakasvatusta tutkitaan joko itsenäisenä tutkimuskohteena tai vähintään teemallisesti pro gradu -tasolla kaikissa Suomen yliopistoissa. Lisäksi mediakasvatuksen toimijakenttä tuottaa aktiivisesti kyselyjä, kartoituksia ja tutkimuksia mediakasvatuksen teemoista. Lasten mediakasvatukseen liittyviä tutkimuksia sekä tutkimuksellisia hankkeita on vuoden 2000 jälkeen toteutettu tiukalla rajauksellakin jo lähes 600. Vaikka mediakasvatuksen tutkimuksellinen kenttä on laaja, ei systemaattinen tutkimuksellinen yhteistyö poikki-sektorisesti ole vakiintunut osaksi mediakasvatuksen tutkimusta. Sekä mediakasvatus että mediakasvatuksen tutkimus hakevat vielä kansallisesti paikkaansa kasvatuksen, opetuksen ja kulttuurin aloilla.

Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisio on Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeessa 2014 tuotettu visio lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuudesta erityisesti tutkimuksellisen kehittämisen näkökulmasta. Visio on toteutettu kolmessa vaiheessa, ja se pohjautuu mediakasvatuksen ja mediakasvatuksen tutkimuksen monitahoiselle yhteistyölle. Visio pohjautuu Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeen ensimmäisessä vaiheessa tuotetulle aineistolle, joka sisältää mediakasvatuksen kolmentoista asiantuntijan ja tutkijan kanssa käydyt keskustelut, mediakasvatustoimijoille suunnatun kyselyn sekä olemassa olevien tutkimusten ja selvitysten kartoituksen. Vision rakenne ja teemallinen jaottelu rakennettiin analyysiryhmässä, johon kuuluivat Nuorisotutkimusseuran tutkimusjohtaja Leena Suurpää, Tampereen yliopiston kasvatustieteen yliopistonlehtori Reijo Kupiainen, Helsingin yliopiston Koulu Kaikkialla -hankkeen tutkijatohtori Olli Vesterinen sekä Mediakasvatuksen tutkimuksellinen

kehittäminen -hankkeen tutkija Fanny Vilmilä. Rakenteen yleisen hahmottamisen jälkeen sisältöä työstösti aineiston pohjalta teemojen mukaisesti hankkeen tutkija. Lisäksi tulevaisuusvisiota työstettiin Tampereen yliopiston mediakasvatuksen professorin Sirkku Kotilaisen kanssa. Kolmannessa vaiheessa mediakasvatusta toteuttavat, tutkivat tai kehittävät yhteistyötahot kommentoivat analyysiryhmän muotoilemaa tulevaisuusvisiota.

Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisiota lukiessa on hyvä pitää mielessä vision syntyprosessi sekä vision muotoiluun vaikuttaneet tahot. Tulevaisuusvisio piirtää kuvan mediakasvatuksen tutkimuksellisista pääsuunnista erityisesti tutkimuksellisen kehittämisen näkökulmasta. Ajatuksena ei ole määrätä itsenäisen tutkimuksen tutkimuskohteita vaan esitellä hankkeessa esiin tulleita tutkimusaiheita suuntaa antavina. Visiossa ei myöskään tiukasti määritellä, mikä on mediakasvatuksen tutkimusta ja mikä mediakasvatukselle relevanttia tutkimusta. On syytä huomata, että mediakasvatus ymmärretään laajana, kasvatustieteen rajat ylittävänä. Mediakasvatuksen tutkimuksesta puhuttaessa viitataan toisaalta eksaktiin mediakasvatuksen tutkimukseen, toisaalta mediakasvatuksen kehittämistyölle hyödylliseen tutkimukseen. Ero näiden välillä tiedostetaan: esimerkiksi kaikki mediakulttuurin tutkimus ei ole mediakasvatuksen tutkimusta. Eron tekemistä ei tässä yhteydessä kuitenkaan nähdä merkitykselliseksi visiossa esitettyjen näkökulmien valossa. Painopisteitä voidaan hyödyntää sekä tiukasti mediakasvatuksen tutkimukseksi rajatussa että löyhästi mediakasvatuksellisessa tutkimuksessa. Keskeistä on monitieteisyyden huomioiminen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaiken tutkimuksen tulee johdonmukaisesti olla monitieteistä. Tulevaisuusvisiossa nostetaan esiin ne lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen osa-alueet, joiden suuntaan mediakasvatuksen tutkimuksellisen kehittämisen painopistettä tulisi Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeen tulosten mukaan vahvistaa. Hankkeen prosessi, aineistot ja niiden tiiviit analyysit on kuvattu tarkemmin Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeen raportin ensimmäisessä osassa.

“Ensi vuonna kehitämme lisätyn todellisuuden, haptisen ja kehollisen työskentelyn mahdollisuuksia omissa työpajoissamme.”

Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisio jakautuu kolmeen osaan: mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuuden luonnehdintaan, painopisteisiin sekä kriittisiin menestystekijöihin. Mediakasvatuksen tulevaisuuden painopisteiksi määritellään raportin toisen osan kolmannessa luvussa media-, lapsi- ja nuoriso- sekä kasvatuslähtöinen tutkimus. Kunkin painopisteen yhteydessä hahmotellaan siihen tulevaisuudessa keskeisimmin liittyvää mediakasvatuksellista tematiikkaa sekä muutamia painopistettä havainnollistavia kysymyksiä. Painopisteet eivät ole itsenäisiä kokonaisuuksia vaan limittyvät tutkimuksessa ja kehittämistyössä vahvasti toisiinsa niin tutkimuksissa itsessään kuin teemoista käytävässä keskustelussa. Tulevaisuusvision neljännessä luvussa avataan mediakasvatuksen tutkimusperustaista kehittämistä tulevaisuusvisiossa esiteltyjen painopisteiden laadukkaan toteutumisen kriittisenä menestystekijänä.

“Varsinkin aistit ja aisteihin liittyvät uudet tutkimukset kiinnostavat.”

MEDIKASVATUKSEN TUTKIMUS

Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisiossa lasten ja nuorten mediakasvatus hahmotetaan laajana ilmiönä, jossa yhdistyvät median, lapsuuden ja nuoruuden sekä kasvatuksen teemat. Median vahva läsnäolo lapsen ja nuoren eri elämänalueilla pirstoo mediakasvatuksen tutkimuksen käsitettä. Fragmentoitumisesta johtuen mediakasvatuksen tutkimuksen johdonmukainen kehittäminen ja paikallaan pyörivän tutkimuksellisen kehän välttäminen edellyttävät systemaattista suunnittelua. Tutkimuksen rooli lasten ja nuorten mediakasvatuksessa on paitsi käsitteellisen tarttumapinnan tuottamisessa myös vahvassa yhteydessä käytänteiden kehittämiseen. Tutkimuksen haasteena on vauhdilla muuttuvan median ilmiöiden etujoukoissa pysyminen ja reagointi ajankohtaisiin kysymyksiin: sekä jo yhteiskunnallisesti tunnistettuihin ja tunnustettuihin ilmiöihin että mediasuhteiden heikkoihin signaaleihin. Muuttuvaan mediaympäristöön liittyvän tutkimustiedon vanheneminen luo omat haasteensa. Kuinka tunnistaa pysyviä ilmiötä muuttuvia rakenteita ja muotoja vilisevässä viidakossa?

Mediakasvatuksen tietopohjan kartuttamisen vahvuutena voidaan pitää tutkimuksellisen työn jakautumista akateemiseen perustutkimukseen,

soveltavaan tutkimukseen sekä kartoituksiin ja selvityksiin. Nämä kolme osaa ovat toisiaan täydentäviä. Akateemisen tieteellisen tutkimuksen roolin tulisi korostua tulevaisuudessa perustutkimuksessa sekä johdonmukaisessa pitkittäistutkimuksessa. Toisaalta ajankohtaisiin aiheisiin pureutuvat ketterät, mutta laadukkaasti toteutetut kartoitukset ja selvitykset vastaavat toiminnasta nousevaan nopean tiedon tarpeeseen. Molemmat ovat mediakasvatuksen pitkäjänteisen tietopohjaisen kehittämisen olennaisia osia, eivät kilpailevia tiedontuottamisen malleja. Kyse on myös tutkimustiedon moninaisesta käytöstä: sama tutkimusaineisto voi olla sekä tutkimusyhteisön että käytännön työn kehittämisen näkökulmasta relevanttia. Kaikkea tietoa ei tarvitse kerätä erikseen. Keskeistä on luoda edellytykset tutkimusten monikenttäiselle hyödyntämiselle pikemminkin kuin tuottaa turhan sirpaleisesti tietoa yhtäältä tieteellisiin, toisaalta yhteiskunnallisiin tai käytännöllisiin tarkoituksiin. Dialogi mediakasvatuksen toimijoiden välillä jo tutkimusta suunniteltaessa on tärkeää. Dialogiin vaikuttavat myös tutkimuksen ohjaus ja koordinointi.

Sekä perustutkimus että selvitykset ja kartoitukset kuuluvat myös tulevaisuudessa mediakasvatuksen peruskiviin. Mediakasvatuksen tutkimuksellisen selkärangan rakentaminen sekä ajassa mukana olevan tutkimuksen laadukas tuottaminen linkittyvät yksilölliseen, yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen hyvinvointiin. Tieteidenvälisyys on eräs keino liikkua näiden ilmiöiden eri tasoilla. Globaalit mediasuhteet paikallisten lähimediasuhteiden rinnalla kuuluvat myös mediakasvatuksen tutkimukseen. Globaalisuuteen kuuluu paitsi aktiivinen kansainvälisen tutkimuksen seuraaminen ja hyödyntäminen, myös vertailevan tiedon tuottaminen ja vuoropuhelu.

Mediakasvatuksellisista ilmiöistä monipuolisesti puhuminen haastaa erityisesti yhteiskunnallisen ja mediassa tapahtuvan keskustelun orientaatiota. Tällä hetkellä näkyvyyttä saavat usein uhkia ja vahingollisia vaikutuksia heijastavat tulokset, monesti asiayhteydestä irrotettuina. Ilmiöistä puhuminen pääasiassa tai pelkästään vaikutusten kautta ei edistä vaikuttavuuteen liittyvää kokonaisvaltaista ymmärrystä vaan yksinkertaistaa mediakasvatukselliset teemat syy-seuraussuhteen tasolle.

”Miten 2013 julkaistun Medialukutaidon suuntaviivat -mietinnön toimenpideohjelman on käytännössä toteutettu?”

MEDIAKASVATUKSEN TUTKIMUKSEN TULEVAISUUDEN PAINOPISTEET

Painopiste 1. Mediakasvatuksen medialähtöinen tutkimus

Medialähtöinen mediakasvatuksen tutkimus tulee keskittää media-ilmioiden, -suhteiden ja -käytäntöjen sekä mediakulttuurien ja -ympäristön tutkimukseen, joka ottaa huomioon näissä yhdistyvän faktan ja fiktion, mielikuvat sekä lisätyn todellisuuden³⁰. Tutkimuksen ytimessä on media lasten ja nuorten elämisen, toiminnan, tunteiden ja kasvun ympäristönä. Mitä eläminen ja kasvaminen mediayhteiskunnassa ja -kulttuurissa lasten ja nuorten kannalta tarkoittaa? Medialähtöisen tutkimuksen fokuksessa ovat yksilötason lisäksi yhteisölliset ja yhteiskunnalliset ulottuvuudet – erityisesti yhdenvertaisuuden näkökulmia painottaen.

Medialähtöisyys ei merkitse lasten ja nuorten elämästä irrallista näkökulmaa. Lasten ja nuorten toimijuutta määrittävän mediakulttuurin kokonaisvaltainen hahmottaminen edellyttää tutkimuksen menetelmällistä kehittämistä. Esimerkkeinä voidaan mainita mm. monimenetelmällisyyden ja osallisuuden menetelmällinen kehittäminen laadulliseen suuntaan. Tutkimuksellinen jalkautuminen esimerkiksi viihteen, museoiden, kirjastojen, päiväkotien, koulujen, nuorisotyön kaupunkitilojen, digitaalisten identiteettien sekä sosiaali- ja taidekenttien maailmaan avaa entistä leveämmän väylän lasten ja nuorten mediatodellisuuteen.

"Millaisia erityispiirteitä liittyy sosiaaliseen mediaan lapsuuden ja nuoruuden näkökulmista?"

"Miten ja miksi lapset ja nuoret muokkaavat ja tuottavat visuaalisia mediasisältöjä?"

"Miten verkkotelevisiotoiminta voi muuttaa tuotannon tapoja ja sosiaalisia käytänteitä?"

"Tarvitaan kaupallisen, pedagogisen ja sivistyksellisen mediatarjonnan sisältöjä tarkastelevaa vertailevaa tutkimusta."

"Miten sosiaalisen identiteetin muotoutuminen näkyy lapsuuden ja nuoruuden eri vaiheissa?"

Media mielletään alati muuttuvaksi ja kehittyväksi toimintaympäristöksi. Tulevaisuuden medialähtöisen mediakasvatuksen tutkimuksessa on pohdittava, mikä mediassa toimintaympäristönä on pysyvää ja mikä muuttuvaa. Keskeisiksi tarkastelun kohteiksi voidaan ottaa esimerkiksi median vaihtelevat paikat ja muodot lasten ja nuorten elämän eri osa-alueilla sekä mediakulttuurin lasten ja nuorten toimintaympäristöä määrittävien olosuhteiden näkyväksi tekeminen.

”Miten lapset ja nuoret itse johtavat mediankäyttöään?”

”Miten lapsuuteen ja nuoruuteen liittyviä yksityisyyden teemoja voidaan tarkastella?”

”Mitä on yksityisyys suhteessa taloudelliseen, poliittiseen ja yhteisölliseen valtaan?”

”Medioiden saavutettavuus (*access*) ja erot siinä ovat edelleen tutkimisen arvoinen asia.”

Tulevaisuuden keskeisiä medialähtöisen mediakasvatuksen tutkimuksen kysymyksiä ovat:

- Miten lasten ja nuorten elämää voi jäsentää mediakulttuurista käsin?
- Miten media on läsnä lasten ja nuorten elämässä?
- Miten ja miksi media muokkaa mielikuvia ja tietoa lapsista ja nuorista?
- Mitä on lasten ja nuorten toimijuus suhteessa mediaan, ja mitä esteitä toimijuuden yhdenvertaiselle toteutumiselle on olemassa?

”Millaisia medioita lapset ja nuoret käyttävät yhdessä vanhempien kanssa ja miten?”

Painopiste 2. Mediakasvatuksen lapsi- ja nuorisolähtöinen tutkimus

Mediakasvatuksen lapsi- ja nuorisolähtöisessä tutkimuksessa tulee keskittyä entistä vahvemmin yhteen mediakasvatuksen tutkimuksen ydinkysymyksistä: mitä lasten ja nuorten suhteessa mediaan tapahtuu ja millaisia merkityksiä se saa. Merkityksillä ei viitata syy-seuraussuhteisiin, hyviin tai huonoihin mediakasvatuksellisiin tuloksiin, vaan ymmärrykseen siitä, millaisia merkityksiä media lapsen tai nuoren elämässä saa. Tutkimuksellisen mediakasvatuksellisen tiedon tuottaminen lapsuuden ja nuoruuden eri alueilla poikkitieteellisesti edistää kokonaisvaltaisemman

kuvan muodostumista siitä, millaisin tavoin mediakasvatus kytkeytyy lapsuuden ja nuoruuden eri vaiheisiin ja ilmiöihin.

Mediasuhteen lisäksi mediakasvatuksen lapsi- ja nuorisolähtöisen tutkimuksen tulisi tulevaisuudessa tarkastella lapsuutta ja nuoruutta erityisesti mediankäytön, mediaan liittyvien tunteiden ja mielikuvien sekä lapsi- ja nuorisokulttuurien näkökulmista. Osallistavien menetelmien avulla on mahdollista tavoittaa eri ryhmien, kuten 0–2-vuotiaiden, tyttöjen, poikien, eri vähemmistöryhmien sekä eri nivelvaiheessa olevien lasten ja nuorten mediasuhteiden erityispiirteitä. Esimerkiksi osallisuustutkimuksen traditiosta löytyy myös mediakasvatuksen tutkimukseen soveltuvia tutkimuksellisia kehittämismahdollisuuksia.

Lapsi- ja nuorisolähtöinen mediakasvatuksen tutkimus huomioi ylisukupolvisuuden, perheet ja vertaisryhmät kokonaisvaltaisessa mediasuhteiden tarkastelussa. Lisäksi yhdenvertaisuuden ja osallisuuden teemat ovat keskeisiä esimerkkejä tämän painopisteen yhteiskunnallisesta perspektiivistä. Lasten ja nuorten kulttuuriin ja elämäntaitoihin liittyvien tutkimusaiheiden tunnistamisen tulee olla lapsi- ja nuorisolähtöisen mediakasvatuksen tutkimuksen ytimessä.

"Millaisia yhteisöjä muodostuu lasten ja nuorten mediankäytössä ja miten nuo yhteisöt sijoittuvat lapsen ja nuoren elämässä?"

"Millä tavoin ja millaisin merkityksin lapset ja nuoret käyttävät mediaa itseilmaisun keinona?"

"Miten lapsuuden ja nuoruuden kehitysvaiheet suhteutuvat mediakasvatukseen?"

"Miten lasten ja nuorten terveyttä voidaan tarkastella mediakasvatuksellisesti?"

"Miten alakulttuurit näkyvät lasten ja nuorten mediasuhteissa ja mediankäytössä?"

"Millaisia positiivisia vaikutuksia pelikulttuurilla on lasten ja nuorten elämässä?"

"Tämän tyyppinen tutkimus on erittäin tärkeää erityisesti käytännön mediakasvatustyön kehittämiseksi ja mediakasvatuksellisten (oppi)materiaalien kehittämistyölle."

"Millaisia sosiaalisia taitoja lapset ja nuoret oppivat median äärellä?"

Tulevaisuuden keskeisiä lapsi- ja nuorisolähtöisen mediakasvatuksen tutkimuksen kysymyksiä ovat:

- Mitä lasten ja nuorten medioituneessa elämässä tapahtuu?
- Millaiset mediasuhteeseen liittyvät tekijät ovat merkityksellisiä lapselle ja nuorelle, ja miten?
- Miten media sijoittuu lapsuuden ja nuoruuden muihin tutkimusteemoihin?
- Mitä on lasten ja nuorten mediatoimijuus? Millaisia valmiuksia, resursseja tai esteitä lapsilla ja nuorilla on toimia mediaympäristöissä, kun tarkastellaan mm. ystävyysuhteita, harrastamista ja muuta vapaa-ajan toimintaa, yhteiskunnallista vaikuttamista tai nuorisokulttuureja?
- Mitä tarkoittaa kasvaminen eri mediaympäristöissä toisaalta television, internetin, pelien tai mobiililaitteiden parissa, toisaalta esimerkiksi koulun mediaa hyödyntävässä opetuksessa, kodin mediankäytön rutiineissa tai vertaissuhteissa median parissa tapahtuvassa toiminnassa?

”Tarvitaan tutkimustietoa perheille soveltuvista mediakasvatusmenetelmistä.”

”Millaisia ovat yhdenvertaiset mediakasvatusmenetelmät?”

”Millaiselle mediakasvatukselle on tarvetta 5–10 vuoden kuluttua?”

”Miten mediakasvatukselle asetetut oppimistavoitteet toteutuvat laadullisesti ja mikä on mediakasvatuksen ja opetussuunnitelmien suhde?”

Painopiste 3. Mediakasvatuksen kasvatustlähtöinen tutkimus

Mediakasvatuksen kasvatustlähtöisessä tutkimuksessa kasvatukselliset teemat tulee kytkeä vahvemmin sekä taidollisiin ja tiedollisiin että esimerkiksi yhteiskuntaan, kulttuuriin ja osallistumiseen liittyviin teemoihin. Media- ja metataitojen tukemisen, kriittisen ajattelun kehittymisen sekä toimintatapojen ja ajatusmallien muotoutumisen on oltava keskeisiä tutkimuskohteita. Kasvatustlähtöinen tutkimus antaa tietoa, jonka avulla mediakasvatusta voidaan kehittää menetelmällisesti ja sisällöllisesti: millaiset menetelmät ja sisällöt soveltuvat kasvatukseen. Lisäksi kasvatustlähtöinen tutkimus voi tarkastella laajempia yhteiskunnallisia ja kokonaisvaltaiseen kasvuun liittyviä kysymyksiä esimerkiksi kasvatussociologian, -filosofian ja -psykologian näkökulmista.

Oppimis- ja kasvu ympäristöt ovat jaettavissa mediakasvatuksen näkökulmasta karkeasti neljään kontekstiin: instituutioihin, kotiin, kulttuuriin ja vertaissuhteisiin. Mediakasvatukselliset menetelmät, opetusteknologiset ja -sisällölliset tavoitteet sekä mediataidollinen kehittyminen kiinnittyvät näihin konteksteihin. Oppimis- ja kasvuprosessien suhdetta mediakasvatukseen ja siinä käytettäviin menetelmiin voidaan lähestyä läpileikkaavasti siten, että esimerkiksi koulumaailmassa mediakasvatusmenetelmiä ja -sisältöjä tarkastellaan oppiaineiden läpi, ei itsenäisenä oppiaineena.

Kasvatustieteisessä mediakasvatuksen tutkimuksessa on tartuttava myös aikuisten mediakasvatuksen tutkimukseen sillä ajatuksella, että aikuiset ovat vertaissuhteiden lisäksi toinen keskeinen merkityssuhteita tuottava tekijä lapsen ja nuoren kasvuprosessissa. Tutkimuksella voidaan tarkastella, millaisia toimintamalleja ja mediakulttuuria aikuiset omalla toiminnallaan luovat.

"Miten mediakasvatus tukee kriittistä ajattelua ja metakompetenssien kehittymistä?"

"Miten eri alojen (mm. opettajat, nuorisotyöntekijät, kirjastotyöntekijät) ammattikasvattajat ymmärtävät mediakasvatuksen ja miten he toteuttavat mediakasvatusta työssään? Millaista tukea he kaipaisivat?"

"Miten ohjaajat ja opettajat hyödyntävät mediakasvatusmenetelmiä sellaisen projektin jälkeen, jossa vetäjänä on ollut tietyn mediakasvatusmenetelmän erityisosaaja?"

"Miten läpäisyperiaatteen toimivuutta on mahdollista tukea esim. ohjeistuksella – useinhan periaate jää puolikuolleeksi kirjaimeksi?"

"Miten mediakasvatus toteutuu eri koulutustasoilla, esimerkiksi osana ammatillista koulutusta?"

Tulevaisuuden keskeisiä kasvatustieteisen mediakasvatuksen tutkimuksen kysymyksiä ovat:

- Millaisia ovat lasten ja nuorten mediataidot tänä päivänä, ja millaisilla median tai mediakasvatuksen osa-alueilla tukea tarvitaan?
- Miten ja miksi eri menetelmät soveltuvat eri-ikäisten ja eri tilanteissa olevien lasten ja nuorten mediakasvatukseen?
- Mitä mediakasvatuksessa tapahtuu?

- Miten mediakasvatusta voidaan tutkia vaikuttavuuden ja arvioinnin näkökulmasta?
- Mitä ovat mediakasvatuksen kasvatukselliset peruselementit?
- Miten lasten oikeudet toteutuvat mediakasvatuksessa?
- Miten kasvattajien omat mediasuhteet ja mediataidot vaikuttavat lasten ja nuorten mediataitojen kehittymiseen?

MEDIAKASVATUKSEN TUTKIMUSPERUSTAINEN KEHITTÄMINEN KRIITTISENÄ MENESTYSTEKIJÄNÄ

Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvision painopisteiden laadukas toteuttaminen edellyttää aktiivista tutkimusperustaista kehittämistä. Vakiintuneen mediakasvatuksen tutkimusperinteen puuttuminen mahdollistaa nykyaikaisen tavan lähestyä mediakasvatusta tutkimuksellisia reviierejä koetellen. Kehittämisen ei tule kohdentua vain aineistonkeruuseen ja analyysimenetelmiin vaan myös muihin tiedon tuottamisen ja julkistamisen eri vaiheisiin ja rajoja ylittäviin yhteistyömahdollisuuksiin. Mediakasvatuksen kehittäminen tutkimusperustaisesti vahvistaa paitsi menetelmien laadukkuutta myös mediakasvatuksen tietopohjaa. Mediakasvatuksen tutkimusperustaista kehittämistä on tässä visiossa hahmotettu kolmesta näkökulmasta, joissa kussakin tutkimuksella on erilaiset tehtävät ja paikat: Yhtäältä tutkimus tarjoaa käytännön kehittämistyön pohjaksi uusia näkökulmia ja avauksia. Toisaalta tiedon tuottaminen nivoutuu tiiviiksi osaksi varsinaista kehittämistyötä siten, että kehittämisprosessi tapahtuu eri toimijoiden vuoropuheluna (ns. tutkiva kehittäminen). Kolmanneksi tutkimus tarjoaa tietopohjan toimien etenkin tiedollisena resurssina raporttien, julkaisujen ym. muodossa. Näiden kolmen näkökulman läpi kulkevat mediakasvatuksen tutkimusperustaisen kehittämisen keskeiset edellytykset: dialogisuus sekä monimenetelmällisyys.

Uusien avauksien tuottaminen

Dialogisuus: Mediakasvatuksellisen tutkimuksen tehtävä uusien avauksien tuottajana liittyy erityisesti verkostoitumiseen: kehittämistyön vastavuoroiseen ideointiin tarvitaan vähintään kaksi toimijaa. Mediakasvatuksen toimijoiden ja tutkijoiden tapaaminen erilaisten teemojen äärellä luo mahdollisuuksia dialogille mediakasvatuksen kehittämisen suunnittelun

ja toteuttamisen pohjaksi. Miten mediakasvatuksen kehittämistä tulisi tutkimusten perusteella suunnata ja keiden kanssa sitä tulisi toteuttaa? Keskustelu puolestaan synnyttää uusia ajatuksia ja tekemisen tapoja. Dialogiin tulee saada aktiivisina toimijoina mukaan myös lapsia ja nuoria, huoltajia ja ammattikasvattajia sekä media-alan ja mediakasvatuksen käytäntöjen ammattilaisia.

Keskustelua rikastavan ja syventävän näkökulman lisäksi dialogilla on merkittävä rooli asiantuntijuuden kehittämisessä. Ammattilaisten tietopohjainen kouluttaminen vahvistaa entisestään mediakasvattajien yhteisen kielen kehittymistä ja laadukasta tietoperustaista toimintaa. Opetussuunnitelmissa mediakasvatuksen teemat sisältöjen läpi tarkasteltuina mahdollistavat mediakasvatuksen tutkimisen kansalaistaitona erillisen oppiaineajattelun sijaan. Avoin poikkisektorinen dialogi paitsi aktivoi ja kannustaa tiedon äärelle myös luo merkittäviä yhteyksiä tutkimuksen ja käytännön välille.

Monimenetelmällisyys: Mediakasvatuksen tutkimuksen jakaminen määrälliseen ja laadulliseen tutkimukseen heijastaa yleisen tutkimusperinteen mukaista jaottelua. Oleellista ei kuitenkaan ole laadullisen ja määrällisen tutkimuksen ero, vaan tarvetta on erityisesti ymmärrystä edistävälle laadullisille ja määrällisille menetelmille sulauttavalle tutkimukselle. Uusiin menetelmällisiin avauksiin tulee kannustaa metodologisilla kokeiluilla. Kokeiluissa voidaan yhdistää mediakasvatuksen ilmiöitä sekä tutkimuksellisia innovaatioita esimerkiksi aisteihin, tutkimusympäristöihin ja teknisiin ratkaisuihin liittyen.

”Omassa työssämme olemme muutaman vuoden ajan varautuneet siihen, että tekemiemme työpajojen kautta syntyneitä teoksia joku joskus haluaisi hyödyntää myös tutkimuksessa. Keräämme lupalapuissamme luvat myös siihen. Tallennamme lasten ja nuorten töitä – niitä syntyy paljon, koska koulutamme noin 14 000 lasta ja nuorta vuodessa.”

”Teemme myös tunnetaitojen kehittämistä mediakasvatuksen keinoin. Mitä paremmin tunnet tunteesi ja tunnistat median herättämät tunteet itsessäsi, sitä helpompi on kasvaa kriittisemmäksi median käyttäjäksi. Tunne- ja ilmaisutaitojen kehittämistä myös vanhemmat toivovat, eivät niinkään medialaitteiden käyttötaitoja.”

Tietoa toimintana

Dialogisuus: Kehittävän tutkimusotteen onnistuminen edellyttää toimijoiden avointa ja pitkäjänteistä vuorovaikutusta sekä yhdessä sovittua työnjakoa tehtävien ja vastuiden suhteen: dialogia tulee käydä sekä eri tieteenalojen että tutkimuksen, suunnittelun, hallinnoinnin ja toteutuksen välillä. Yhteistyötä vahvistamalla vahvistuu myös tiedosta keskustelu, mikä osaltaan edistää uusien avauksien syntymistä. Vuorovaikutusta ei tarvita vain mediakasvatusta toteuttavien tahojen kesken. Keskeisessä roolissa ovat myös lasten ja nuorten omat näkökulmat ja osallistuminen kehittämistyöhön. Tutkimuksen ja käytännön vuorovaikutus toimii kehittämisen resurssina molempiin suuntiin: yhtäältä tutkiva kehittäminen voi auttaa tiedontarpeiden identifoinnissa, toisaalta se luo innovatiivisia asetelmia tiedon tuottamiseen ja monipuoliseen käyttämiseen. Yksi helpoimmin toteutettavista yhteistyön muodoista on oppinäytteiden tekeminen osana olemassa olevaa tai kehitettävää toimintaa. Tutkimusperustaiseen kehittämiseen kuuluu kantaaottava ja tulevaisuusorientoitunut ote. Tämä ei sulje ulkopuolelle perinteisempää tutkimusta, jolla on merkittävä tehtävä käsitteiden ja ilmiöiden tunnistamisessa.

Tutkiva kehittäminen on aina suunnitelmallisen työn tulos. Dialogisen toiminta- ja tutkimuskulttuurin rakentaminen vaatii ammattimaista koordinaointia, valmiutta koetella asiantuntijuuden rajoja ja totuttuja työskentelytapoja sekä konkreettisia kohtaamisen ja yhteisen tekemisen paikkoja. Dialogia tarvitaan myös mediakasvatuksellisen tutkimuksen liittämiseksi poliittiseen päätöksentekoon.

Monimenetelmällisyys: Mediakasvatuksen tutkimuksen aineistojen jakaminen ja kerääminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa vaatii toteutuakseen suuria harppauksia. Tietoarkistojen systemaattinen hyödyntäminen on vasta ensimmäinen askel. Aineistojen kerääminen yhteistyössä käytännön toimijoiden sekä tutkimusta toteuttavien tahojen kanssa edistää tiedonkulkua tutkimustarpeista ja toimivista aineistonkeruun menetelmistä. Aineistoja voidaan kerätä yhtä aikaa sekä akateemisen tutkimuksen että valtakunnallisen ja paikallisen kehittämisen hyväksi. Lasten kanssa työskentelevien osallistamisesta aineistonkeruuprosessiin on jo kokemuksia, mutta aiheeseen on kiinnitettävä huomiota nykyistä paneutuneemmin mediakasvatuksen tutkimuksen ja käytännön kentillä. Tutkimuksellisen

kehittämisen vahvistaminen toiminnassa vaatii myös resursointia: mediakasvatukseen suunnatut resurssit yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa ovat tällä hetkellä marginaaliset, ja mediakasvatusta toteuttavien tahojen resurssit kohdistuvat niiden perustehtävän toteuttamiseen. Lisäksi siirtyminen tutkimuksen projektikeskeisyydestä pitkäjänteisten yhteistyörakenteiden luomiseen mahdollistaisi suunnitelmallisen yhteistyön projektia pidemmällä aikavälillä.

”Pitäisin tärkeänä, että mediakasvatuksen tutkimuksessa paneuduttaisiin tulevaisuudessa myös mediakasvatuksen varsinaisten tavoitteiden eli mediataitojen sekä niiden kehittymisen tutkimukseen.”

Tietoa tietona

Dialogisuus: Tutkimuksen näkyväksi tekeminen niin tutkimustulosten kuin keskeneräisten tutkimusprosessienkin tapauksessa on osa dialogia. Tutkimusprosessin tekeminen näkyväksi ja keskeneräistenkin päätelmien nostaminen keskusteluun on tällä hetkellä poikkeuksellista. Tutkimusraporttien popularisointi ja esittely esimerkiksi blogitekstejä, mediapuheenvuoroja tai infograafeja hyödyntäen on yksi dialogia edistävän toiminnan kulmakivistä. Tutkimukseen pohjautuvan tiedon kääntäminen yleistajuiseen muotoon paitsi vahvistaa käytännön työn tietopohjaa myös luo johdonmukaisuutta mediakasvatuksen käsitteiden käyttöön. Julkistamisen foorumeita on syytä pohtia ennakkoluulottomasti. Mediakasvatuksen tutkimuskenttä voisi aiheellisesti olla pioneeriasemassa erilaisten sähköisten julkaisukeinojen ja -foorumien kehittämisessä – tekijänoikeudelliset, taloudelliset ja lastensuojelulliset reunaehdot tunnistaen.

Monimenetelmällisyys: Lyhyiden tutkimusprojektien ja hankkeiden rinnalle tarvitaan enenevässä määrin pitkittäistutkimusta mediaympäristöön liittyvien, lapsi- ja nuorisolähtöisten sekä kasvatuksellisten teemojen pohjalta. Kokonaisvaltainen ote mediakasvatuksesta edellyttää nykyistä systemaattisempia pitkittäis- ja seuranta-asetelmia, jotta voidaan tarkastella mediasuhteita sekä mediakulttuurien pysyvyyttä ja muutosta elämänkulun eri vaiheissa, lapsuudesta nuoruuteen ja aikuisuuteen. On tärkeää identifoida keskeisiä lapsuuden ja nuoruuden rajoja ja strategisia nivelvaiheita mediasuhteiden ja mediakulttuurissa elämisen näkökulmasta. Kriittisen

mediakasvatuksen näkökulmasta tehtävä tutkimus on yksi selkeistä tutkimuskentän aukoista. Mediakasvatuksen menetelmien tutkimuksessa teeman linkittäminen kulloinkin kyseessä olevan alan tutkimukseen murtaa ajatusta mediakasvatuksesta muusta arjesta erillisenä ilmiönä. Esimerkiksi pienten lasten mediankäytön tutkimuksen liittäminen varhaiskasvatuksen teorioihin syventää tutkimuksessa tehtävää analyysia.

TÄSTÄ TULEVAISUUTEEN

Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeessa ei pyritty lopullisten totuuksien löytämiseen tai yksityiskohtaisen vision tekemiseen. Hankkeen keskeinen tarkoitus on herättää keskustelua sekä tuoda näkyväksi mediakasvatuksen tutkimuksen tilaa, tarpeita ja muotoa suhteessa käytännön mediakasvatustoimintaan. Mediakasvatuksen kenttä on monitieteinen ja elävä. Tämä mediakasvatukselle tyypillinen luonne on vahvuus myös tutkimuksellisesti.

Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisiossa esitellään niitä painopisteitä, joita kohti mediakasvatuksen tutkimusta Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeessa tehtyjen huomioiden mukaan tulisi suunnata. Lasten ja nuorten mediankäyttöä ja mediasuhdetta koskevan tutkimuksen vahvistaminen toimijuuden, monimenetelmällisyyden ja dialogisuuden näkökulmasta innostaa uusiin avauksiin myös menetelmällisesti. Huolellisesti kohdistetulla resursoinnilla sekä pitkäjänteisiin kokonaisuuksiin panostamisella voidaan tukea tutkimuksen laadukasta kehittymistä. Selkeiden, konkreettisten yhteistyön paikkojen luominen edistää käytännön toimenpiteiden toteutumista. Ja vasta käytännön toimenpiteet määrittelevät tulevaisuuden suunnan.

”Jotta mediakasvatusta voidaan suunnitella, kehittää ja toteuttaa maassamme menestyksekkäästi, on oltava tutkittua tietoa suomalaisten lasten ja nuorten mediataitojen tasoista. Mediakasvatustyötä voidaan toteuttaa jäntevämmin ja tarkoituksenmukaisemmin, jos käytössämme olisi ajantasaista ja mahdollisimman laajaa tietopohjaa mediataidoista.”

LASTEN JA NUORTEN MEDIAKASVATUKSEN TUTKIMUKSEN TULEVAISUUSVISIO

Mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisiossa mediakasvatus hahmotetaan laajana ilmiönä, jossa yhdistyvät median, lapsuuden ja nuoruuden sekä kasvatuksen teemat. Tutkimuksen rooli lasten ja nuorten mediakasvatuksessa on paitsi käsitteellisen tarttumapinnan tuottamisessa myös vahvassa yhteydessä käytänteiden kehittämiseen.

PAINOPISTEET

PAINO PISTE 1

MEDIAKASVATUKSEN MEDIALÄHTÖINEN TUTKIMUS tulee keskittää media-ilmiöiden, -suhteiden ja -käytäntöjen sekä mediakulttuurien ja -ympäristöiden tutkimukseen, joka ottaa huomioon näissä yhdistyvän faktan ja fiktion, mielikuvat sekä lisätyn todellisuuden. Tutkimuksen ytimessä on media lasten ja nuorten elämisen, toiminnan, tunteiden ja kasvun ympäristönä.

PAINO PISTE 2

MEDIAKASVATUKSEN LAPSI- JA NUORISOLÄHTÖISESSÄ TUTKIMUKSESSA tulee keskittyä entistä vahvemmin yhteen sen ydinkysymyksistä: mitä lasten ja nuorten suhteessa mediaan tapahtuu ja millaisia merkityksiä se saa. Erityisesti tulisi tarkastella lapsuutta ja nuoruutta mediankäytön, mediaan liittyvien tunteiden ja mielikuvien sekä lapsi- ja nuorisokulttuurien näkökulmista.

PAINO PISTE 3

MEDIAKASVATUKSEN KASVATUSLÄHTÖISESSÄ TUTKIMUKSESSA kasvatukselliset teemat tulee kytkeä vahvemmin sekä taidollisiin ja tiedollisiin että esimerkiksi yhteiskuntaan, kulttuuriin ja osallistumiseen liittyviin teemoihin. Media- ja metataitojen tukemisen, kriittisen ajattelun kehittymisen sekä toimintatapojen ja ajatusmallien muotoutumisen on oltava keskeisiä tutkimuskohteita. Kasvatuslähtöinen tutkimus antaa tietoa, jonka avulla mediakasvatusta voidaan kehittää menetelmällisesti ja sisällöllisesti.

MEDIAKASVATUKSEN TUTKIMUSPERUSTAINEN KEHITTÄMINEN

UUSIEN AVAUKSIEN TUOTTAMINEN

Dialogisuus

VERKOSTOITUMINEN

Monimenetelmällisyys TUTKIMUKSELLISET

TIETOA TOIMINTANA

Dialogisuus TUTKIMUKSEN JA KÄYTÄNNÖN VUOROVAIKUTUS

Monimenetelmällisyys AINEISTOJEN YHTEINEN KERÄÄMINEN

TIETOA TIETONA

Dialogisuus TUTKIMUSPROSESSIN NÄKYVÄKSI TEKEMINEN

Monimenetelmällisyys PITKITTÄIS- JA SEURANTATUTKIMUS

**MEDIALÄHTÖINEN
TUTKIMUS**

- Miten lasten ja nuorten elämää voi jäsentää mediakulttuurista käsin?
- Miten media on läsnä lasten ja nuorten elämässä?
- Miten ja miksi media muokkaa mielikuvia ja tietoa lapsista ja nuorista?
- Mitä on lasten ja nuorten toimijuus suhteessa mediaan, ja mitä esteitä toimijuuden yhdenvertaiselle toteutumiselle on olemassa?

**LAPSI- JA NUORISOLÄHTÖINEN
TUTKIMUS**

- Mitä lasten ja nuorten medioituneessa elämässä tapahtuu?
- Millaiset mediasuhteeseen liittyvät tekijät ovat merkityksellisiä lapselle ja nuorelle, ja miten?
- Miten media sijoittuu lapsuuden ja nuoruuden muihin tutkimusteemoihin?
- Mitä on lasten ja nuorten mediatoimijuus?
 - Mitä tarkoittaa kasvaminen eri mediaympäristöissä?

**KASVATUSLÄHTÖINEN
TUTKIMUS**

- Millaisia ovat lasten ja nuorten media-aidot tänä päivänä?
- Miten ja miksi eri menetelmät soveltuvat mediakasvatukseen?
- Mitä mediakasvatuksessa tapahtuu?
- Mitä ovat mediakasvatuksen kasvatukselliset peruselementit?
- Miten lasten oikeudet toteutuvat mediakasvatuksessa?
 - Miten kasvattajien omat mediasuhteet ja mediataidot vaikuttavat lasten ja nuorten mediataitojen kehittymiseen?

Lasten ja nuorten mediankäyttöä ja mediasuhdetta koskevan tutkimuksen vahvistaminen toimijuuden, monimenetelmällisyyden ja dialogisuuden näkökulmasta innostaa uusiin avauksiin myös menetelmällisesti. Huolellisesti kohdistetulla resursoinnilla sekä pitkäjänteisiin kokonaisuuksiin panostamisella voidaan tukea tutkimuksen laadukasta kehittymistä. Selkeiden, konkreettisten yhteistyön paikkojen luominen edistää käytännön toimenpiteiden toteutumista. Ja vasta käytännön toimenpiteet määrittelevät tulevaisuuden suunnan.

ASiantuntijuuden kehittäminen

INNOVAATIOT UUDET MENETELMÄLLISET AVAUKSET

OSALLISUUS SUUNNITELMALLINEN KOORDINOINTI

RESURSOINTI PITKÄJÄNTEISESTI

TIEDON YLEISTAJUISTAMINEN JA POPULARISOINTI

TIEDON LIITTÄMINEN LAAJEMPIIN TEEMOIHIN

Lasten ja nuorten mediakasvatuksen tutkimuksen tulevaisuusvisiossa esitellään niitä painopisteitä, joita kohti mediakasvatuksen tutkimusta Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeessa tehtyjen huomioiden mukaan tulisi suunnata.

© Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hanke

LOPPUVIITTEET

1. Palsa ym. 2014.
2. Esimerkiksi *Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016* (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013a); *Mediakasvatus kuntien varhaiskasvatuksessa* (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013b); *Mediakasvatus. Kansalliset kehittämistarpeet* (Kotilainen & Sintonen [toim.] 2005); *Mediaväkivalta. Lapset ja media. Luonnos toimintaohjelmaksi 2005–2007* (Opetusministeriö 2004).
3. Mm. Reijo Kupiainen, Sara Sintonen ja Juha Suoranta (2007) ovat kirjoittaneet mediakasvatuksen historiasta Suomessa.
4. Kotilainen 1999.
5. Vertaa esim. Suoranta & Ylä-Kotola 2000; Sintonen 2001; Suoninen 2003; Kupiainen 2005; Vesterinen 2011.
6. Prensky 2001.
7. Lonka ym. 2013a ja 2013b. Diginatiiviutta on tutkinut pro gradu -tutkielmassa myös esim. Shibasaki (2009).
8. Lonka ym. 2013b; Kupiainen 2013.
9. Lundvall & Andersson 2012.
10. Suoranta & Lehtimäki 2003.
11. Katso esim. Tuominen 1999.
12. Ilvonen 2008.
13. Kotilainen & Suoranta 2005.
14. Käsitteksen mediakasvatuskentän laajuudesta saa mm. Ilkka Kuukan (2008) sekä Anniina Lundvallin ja Juulia Anderssonin (2012) tekemistä katsauksista tai opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksestä kuntien mediakasvatukseen liittyen (2013b).
15. Palsa ym. 2014.
16. Esim. Suoninen 2013.
17. Esim. Uusitalo & Vehmas & Kupiainen 2011.
18. EU Kids Online -verkosto: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/DB/home.aspx>.
19. Kotilainen & Sintonen (toim.) 2005.
20. Esim. Pekkala ym. 2012.
21. Esim. Nieminen 2014.
22. Kotilainen & Kupiainen 2014.
23. Listausta hankkeesta tehdystä kartoituksesta on saatavissa Nuorisotutkimusseuran sivuilta.

24. Esimerkkinä Seija Vihmaan Lappeenrannan teknillisen yliopiston kauppateiden osastolle tekemä laadullinen pro gradu *Lapsille suunnatun mainonnan erityispiirteitä ja niiden ilmeneminen tv-mainoksissa* (2013).
25. Hakusanalistat liitteenä 1.
26. Vieraillut sivut liitteenä 2.
27. Sähköisistä opinnäytteistä koodatut teemat liitteenä 3.
28. <http://www.uta.fi/cmt/mediaeducationfutures/index.html>.
29. Kysely saatavilla Nuorisotutkimusseura ry:n sivuilta.
30. Ronald Azuma (1997) määritteli lisätyn todellisuuden virtuaalitodellisuuden variaatioksi, joka on sekoitus todellisia ja virtuaalisia objekteja. Esimerkkinä voidaan käyttää vaikkapa museosimulaatiota, jossa virtuaalimuseossa kiertämällä pääsee tarkastelemaan taideteoksia.

LÄHTEET

- Azuma, Ronald T. (1997) A Survey of Augmented Reality. *Teleoperators and Virtual Environments* 6 (4), 355–385.
- EU Kids Online -verkosto. <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/DB/home.aspx> (Viitattu 1.8.2014.)
- Future School Research Center. <http://futureschoolresearchfi.wordpress.com/> (Viitattu 1.8.2014.)
- Iivonen, Antto (2008) *Kriittisyyteen kasvattaminen mediakasvatuksen tavoitteena*. Turku: Turun yliopisto.
- Kotilainen, Sirkku (1999) Mediakasvatuksen monet määritelmät. Teoksessa Sirkku Kotilainen & Mari Hankala & Ullamaija Kivikuru (toim.) *Mediakasvatus*. Helsinki: Edita, 31–42.
- Kotilainen, Sirkku & Kupiainen, Reijo (2014) *Media and Information Literacy Policies in Finland (2013)*. http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque140528/rapports/FINLAND_2014.pdf (Viitattu 1.8.2014.)
- Kotilainen, Sirkku & Sintonen, Sara (toim.) (2005) *Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet*. Oikeusministeriön julkaisuja 5/2005. Helsinki: Oikeusministeriö. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/20055mediakasvatus2005/Files/OMJU_2005_5_Mediakasvatus.pdf (Viitattu 1.8.2014.)
- Kotilainen, Sirkku & Suoranta, Juha (2005) Mediakasvatuksen kaipuu – ajatuksia alan tutkimuksen kehittämistarpeista. Teoksessa Sirkku Kotilainen & Sara Sintonen (toim.) *Mediakasvatus. Kansalliset kehittämistarpeet*. Oikeusministeriön julkaisuja 5/2005. Helsinki: Oikeusministeriö, 73–77. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/20055mediakasvatus2005/Files/OMJU_2005_5_Mediakasvatus.pdf (Viitattu 1.8.2014.)
- Kupiainen, Reijo (2005) *Mediakasvatuksen eetos. Fenomenologinen tutkimus mediakasvatuksen etiikasta*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kupiainen, Reijo (2013) Diginatiivit ja käyttäjälähtöinen kulttuuri. *WiderScreen* 1/2013. <http://widerscreen.fi/numerot/2013-1/diginatiivit/> (Viitattu 1.8.2014.)
- Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara & Suoranta, Juha (2007) Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa Heikki Kynäslähti & Reijo Kupiainen & Miika Lehtonen (toim.) *Näkökulmia mediakasvatukseen*. Helsinki: Mediakasvatusseura ry, 3–26. <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf> (Viitattu 1.8.2014.)
- Kuukka, Ilkka (2008) *Suomalainen mediakasvatusmaisema 2008 – katsaus organisaatioiden toteuttamaan mediakasvatukseen*. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. <http://www.mediakasvatus.fi/publications/mediakasvatusmaisema2008.pdf> (Viitattu 1.8.2014.)
- Lonka, Kirsi & Hietajärvi, Lauri & Makkonen, Juho & Sandström, Niclas & Vaara, Lauri (2013a) *Diginatiivit tulevat, olemmeko valmiita?* Helsinki: Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. <http://www.ops2016.fi/ops2016/aineistot/digiyhteiskunta.pdf> (Viitattu 1.8.2014.)

- Lonka, Kirsi & Hietajärvi, Lauri & Makkonen, Juho & Sandström, Niclas & Vaara, Lauri (2013b) Tulevaisuuden opettajakoulutus – millaiseen kouluun ja miten? Teoksessa *Uusi oppiminen*. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 8/2013. Helsinki: Eduskunta, 93–111.
- Lundvall, Anniina & Andersson, Julia (2012) *Katsaus mediakasvatuksen toimijoihin 2012*. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. http://www.mediakasvatus.fi/files/Mediakasvatus_Suomessa2012_paivitysversio2.pdf (Viitattu 1.8.2014.)
- Nieminen, Heidi (2014) *Katsaus lasten ja nuorten verkkokiusaamisen tutkimukseen*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26862/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-2011050210720.pdf?sequence=1> (Viitattu 1.8.2014.)
- Opetusministeriö (2004) *Mediäväkivalta. Lapset ja media. Luonnon toimintaohjelmaksi 2005–2007*. Opetusministeriön monisteita 2004:10. Helsinki: Opetusministeriö.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2013a) *Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2013b) *Mediakasvatus kuntien varhaiskasvatuksessa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:10. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Palsa, Lauri & Pääjärvi, Saara & Tossavainen, Tommi & Pekkala, Leo (2014) *Mediakasvatushankkeet 2009–2013. Selvitys opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla rahoitettuja hankehakemuksista*. Helsinki: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti.
- Pekkala, Leo & Pääjärvi, Saara & Palsa, Lauri & Korva, Saana & Löfgren, Anu (2012) *Katsaus suomalaisen mediakasvatus tutkimuksen kenttään*. Helsinki: Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus & Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämisyhtiö. <https://kavi.fi/sites/default/files/documents/kirjallisuuskatsaus.pdf> (Viitattu 1.8.2014.)
- Prensky, Marc (2001) Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon* 9 (5), 1–6. <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> (Viitattu 1.8.2014.)
- Shibasaki, Sanna Minako (2009) ”Samat jutut, uudet tavat”. *Internet diginatiivien näkökulmasta*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.
- Sintonen, Sara (2001) *Mediakasvatus ja sen musiikilliset mahdollisuudet*. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Suoninen, Annikka (2003) *Mediakielitaidon jäljillä. Lapset ja nuoret valikoivina mediakäyttäjinä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Suoninen, Annikka (2013) *Lasten mediabarometri 2013*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.
- Suoranta, Juha & Lehtimäki, Hanna (2003) Verkostosiaalisuus ja nuoret. Teoksessa Sonja Kangas & Tapio Kuure (toim.) *Teknologisoituvuus nuoruus*. Helsinki: Stakes, 30–51.
- Suoranta, Juha & Ylä-Kotola, Mauri (2000) *Mediakasvatus simulaatiokulttuurissa*. Helsinki: WSOY.
- Tuominen, Sirkku (1999) *Mediapedagogikka opettajakoulutuksessa I. Koulutuksen vaikuttavuuden arviointia viiden opiskelijan koulutus- ja mediaelämäkerran avulla*. Tampereen yliopiston opettajakoulutuslaitoksen julkaisuja A 17/1999. Tampere: Tampereen yliopisto.

- Uusitalo, Niina & Vehmas, Susanna & Kupiainen, Reijo (2011) *Naamatusten verkossa – Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 2*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Vesterinen, Olli (2011) *Media Education in the Finnish School System: A Conceptual Analysis of the Subject Didactic Dimension of Media Education*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Vihmaa, Seija (2013) *Lapsille suunnatun mainonnan erityispiirteitä ja niiden ilmeneminen tv-mainoksissa*. Lappeenranta: Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

LIITE I

Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeen tutkimuskartoituksessa käytetyt hakusanat

Opinnäytteiden tietokantahauissa käytetyt hakusanat:

media*
 media* and laps*/nuor*
 tietotek* and laps*/nuor*
 digi* and laps*/nuor*
 verkko* and laps*/nuor*
 teknol* and laps*/nuor*

media* and tuottam*
 mediakasvat*
 mediakriittis*
 mediakult*
 mediamaailm*
 mediankäyt*
 mediapeda*
 mediasuh*
 mediatarj*
 mediateknolo*
 mediatut*
 sosiaal* and media*

Muiden kuin opinnäytteiden kartoituksen Google-haussa käytetyt hakusanat:

mediakasvatus+tutkimus+hanke
 mediakasvatus+selvitys
 mediakasvatus+kartoitus
 lapsi+media/verkko/digi/tietotekniikka+tutkimus+hanke
 lapsi+media/verkko/digi/tietotekniikka+selvitys
 lapsi+media/verkko/digi/tietotekniikka+kartoitus

LIITE 2

Nettisivut, joilta Google-hakujen lisäksi kartoitettiin Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeen kartoituksessa mukana olevia muita tutkimuksia, kartoituksia ja selvityksiä kuin opinnäytteitä

CICERO www.cicero.fi

COMET – Journalismismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus <http://www.uta.fi/cmt/tutkimus/comet/index.html>

EU Kids Online <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/Home.aspx>

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti www.kavi.fi

Kehittämiskeskus Opinkirjo www.opinkirjo.fi

Koneen Säätiö <http://www.koneensaatio.fi/fi/apurahat/myonnetyt/>

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore www.cupore.fi

Lapsiasiainvaltuutetun toimisto www.lapsiasia.fi

Liikenne- ja viestintäministeriö www.lvm.fi

LIKES-tutkimuskeskus www.likes.fi

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry www.mll.fi

Mediakasvatuskeskus Metka ry www.mediametka.fi

Mediakasvatusseura ry www.mediakasvatus.fi

Nuorisotutkimusseura ry www.nuorisotutkimus.fi

Nykykulttuurin tutkimuskeskus https://www.jyu.fi/hum/laitokset/taiku/opiskelu/nykykulttuuri/tutkimus/projektit/index_html#lasten

Oikeusministeriö www.oikeusministerio.fi

Opetuksen ja oppimisen tutkimusyksikkö <http://blogs.helsinki.fi/oot-yksikko/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö www.miniedu.fi

Pelastakaa Lapset ry www.pelastakaalapset.fi

Sitra www.sitra.fi

TeKes www.tekes.fi

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos www.thl.fi

Tilastokeskus www.tilastokeskus.fi

Todellisuuden tutkimuskeskus www.todellisuus.fi

Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus Cyri <http://www.utu.fi/fi/sivustot/cyri/cyri/Sivut/home.aspx>

Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus www.verke.org

LIITE 3

Mediakasvatuksen tutkimuksellinen kehittäminen -hankkeessa tehtyyn tutkimuskartoitukseen sisältyvistä sähköisistä opinnäytteistä koodatut teemat

Tekijä(t)

Tutkimuksen nimi

Valmistumisvuosi

Tutkimuksen tyyppi

Tutkimuksen toteuttajataho

Tieteenala

Millaisesta mediasta tutkimuksessa puhutaan

Tutkimukseen liittyvien lasten ikä

Aineisto

Menetelmä

Tutkimuksen informantit/kohde

Tutkimukseen osallistuneiden määrä

Onko tutkimus saatavissa sähköisessä muodossa

Tutkimukseen liittyvät toimialat

Tutkimuksen aihepiiri

Lasten ja nuorten mediankäyttöä ja mediasuhdetta koskeva tutkimus

Mediatarjonta, mediasisällöt

Mediataitojen kuvaus ja mittaus

Mediakasvatusmenetelmät

Mediateknologian hyödyntäminen

Mediakasvattajan taidot

Millaisiin tarpeisiin tutkimus voisi vastata?

Mediakasvatuksen tarpeellisuuden perustelu

Mediakasvatuksessa käsiteltävien aihepiirien ja medioiden valinta

Mediakasvatuksen menetelmien valinta

Mediakasvatuksen vaikuttavuus

Mediamaailman ja -suhteen ymmärtäminen

Asiantuntemuksen ylläpitäminen

SAMMANDRAG

Fanny Vilmilä

Utveckling av forskningen om mediefostran

I projektet *Utvecklingen av forskning om mediefostran* kartlades den forskning som görs om barns mediefostran. I projektet drogs också riktlinjerna för framtidens forskning kring mediefostran för barn och unga – i samarbete med verksamma inom mediefostran och de yrkesmänniskor som forskar i mediefostran. Dessutom öppnade man i projektet upp möjligheter som hänger ihop med tillämpbarheten av information och hur informationen kan göras mer lättfattlig.

I det här projektet har forskning i mediefostran setts som en helhet som på ett brett sätt tangerar innehållsmässiga teman som är betydelsefulla för mediefostran. Med forsknings avses både vetenskaplig forskning och lättare kartläggningar och utredningar. Projektets resultat görs konkreta i *framtidsvisionen för forskningen av barns och ungas mediefostran*, som via en orientering på framtiden presenterar de behov som finns inom forskningen av barns och ungas mediefostran särskilt med ett perspektiv på utvecklingen av forskningen.

Projektet består av fyra delar: 1) kartläggning av den forskning som gjorts, 2) de diskussioner som förts med samarbetsparternas experter, 3) den enkät som riktats till aktörerna och 4) bearbetandet av framtidsvisionen för forskningen av barns och ungas mediefostran.

För kartläggningen valdes 515 stycken undersökningar, kartläggningar och utredningar gjorda i Finland under tiden 2000–2014 som rör 0–12-åriga barns mediefostran. Av dessa var 65% lärdomsprov medan 35% var andra undersökningar, utredningar och kartläggningar. Två tredjedelar av lärdomsproven är kopplade till pedagogik. Bland examensarbetena finns relativt sett mer forskning som använder sig av kvalitativa fallstudier, observation och aktionsforskning. Materialet i de övriga undersökningarna, utredningarna och kartläggningarna består ofta av enkäter, intervjuer och rankningar. Examensarbetena fördjupar sig ofta i medierelationer, användningen av medier och i att motivera varför mediefostran behövs.

En av de mer centrala frågorna som utkristalliserade sig ur diskussionerna mellan aktörerna inom mediefostran och de sakkunniga inom forskningen av mediefostran var vilka frågor barnen i samhället kommer

i kontakt med via medierna och på vilket sätt detta sker. Behovet att undersöka den medierelation som vårdnadshavare av barn och unga har betonades – och via detta även undersöka deras färdigheter i mediefostran. I viss mån efterslystes i diskussionerna forskning som är kopplad till terminologin och begreppen inom mediefostran. Särskilt mångvetenskaplig, kvalitativ och longitudinell forskning efterfrågades som områden som gärna kunde höras till kärnan i utvecklingen av forskningen om mediefostran.

Forskningen av mediefostran beskrevs i enkäten som en viktig del av beskrivandet av och förståelsen för fenomenet kopplade till medier och mediefostran. Det riktades förhoppningar för att forskningens tyngdpunkt skulle finnas i den kvalitativa forskningen men erkänsla gavs också för den kvantitativa forskningens betydelse för helheten. Ett tema som upprepades ofta var utnyttjandet av forskningskunskap i planeringen och riktandet av utbildningen.

I framtidsvisionen för forskningen av barns och ungas mediefostran uppfattas mediefostran av barn och unga som ett brett fenomen teman som medier, barndom, ungdom och uppfostran förenas. Förutom att forskningens roll inom barns och ungas mediefostran är att skapa en begreppslig beröringsyta är den också starkt kopplad till utvecklandet av praxis. Att skapa förutsättningar för ett utnyttjande av undersökningarna på flera fält är centralt, så att den akademiska grundforskningens, den tillämpade forskningens samt kartläggningarnas och utredningarnas processer och resultat kompletterar varandra.

Tre tyngdpunkter som flätas samman både i forskningen och i mediefostringsarbetet tecknas ner i visionen:

Tyngdpunkt 1. Forskning i mediefostran som utgår från medierna granskar medierna som en omgivning där barn och unga lever, verkar, känner och växer upp. Vad betyder det för barn och unga att leva i ett mediasamhälle och i en mediekultur?

Tyngdpunkt 2. I den forskning i mediefostran som utgår från ett barn- och ungdomsperspektiv är fokus på vad som händer med barns och ungas relation till medier och vilka betydelser detta får. Förutom medierelationen beaktas mediefostran ur medieanvändningens perspektiv, till känslor och föreställningar kopplade till medier samt ur barn- och ungdomskulturernas synvinkel.

Tyngdpunkt 3. I forskningen i mediefostran som har en uppfostringsutgångspunkt är forskning i understödandet av medie- och metaferdigheter, utvecklingen av kritiskt tänkande samt utformandet av verksamhetsformer och tankemodeller i centrum. Det är möjligt att granska inlärnings- och uppväxtmiljötänkande ur institutionernas, hemmets, kulturens och kamratrelationernas perspektiv med uppfostringens fenomen i beaktande.

För att tyngdpunkterna i framtidsvisionen för forskningen av barns och ungas mediefostran ska kunna förverkligas krävs ett forskningsgrepp som tar tag i de samarbetsmöjligheter som finns i de olika skeden och gränsöverskridanden kring produktionen och publicerandet av kunskap. Det forskningsbaserade utvecklandet av medieforskningen som en kritisk framgångsfaktor kan gestaltas via följande perspektiv: skapandet av nya inlägg, kunskap som är nära kopplad till verksamhet samt det kunskapsbaserade angreppssättet. Förutsättningarna för forskningsbaserad utveckling: dialogiskhet och användandet av många metoder förenar dessa tre perspektiv.

Interaktion både på verksamhets- och kunskapsplanet innefattar en tanke om ett aktivt aktörskap förutom från dem som arbetar med mediefostran och de sakkunniga som forskar i mediefostran också exempelvis från barnen, de unga, vårdnadshavarna och personalen inom förvaltningen. Ett professionellt koordinerande och ett utmanande av invanda arbetsmetoder främjar en dialogisk verksamhets- och forskningskultur. Konkreta möten och att göra saker tillsammans i forskningens olika stadier öppnar dörrar för nya och redan beprövade multimetodologiska forskningsformer. En omsorgsfull hushållning om resurserna samt att satsa på helheter stöder den kvalitativa utvecklingen av forskningen i barns och ungas mediefostran.

SUMMARY

Fanny Vilmilä

Development of research on media education

The project *Development of research on media education* surveyed research on children's media education and, in cooperation with professionals in media education and media education research, outlined guidelines for future research on media education for children and young people. The project also explored the possibilities associated with the applicability and popularization of knowledge.

In this project, media education research is understood as a broad entity comprising content themes significant for media education. Research refers to both scientific research and less academic surveys and reports. The project results take concrete shape in the *future vision for research on children's and young people's media education* which, through future orientation, presents the needs for research on children's and young people's media education particularly from the perspective of the development of research. The project is divided into four parts: 1) a survey of research that has been done; 2) discussions held with experts of the cooperating bodies; 3) a questionnaire targeted at actors; and 4) work on the future vision for research on children's and young people's media education.

In all, 515 studies, surveys and reports linked with 0–12 year-old children's media education done in Finland in 2000–2014 were selected for the survey. Of these, 65% were theses and 35% were other studies, reports and surveys. Two-thirds of the theses are linked with education sciences. A relatively greater share of the theses are qualitative case studies, observation and studies utilizing action research methods. In other studies, reports and surveys, the data often comprise questionnaires, interviews, and listings. The theses concentrate in particular on media relations, media use and media education methods. The other studies, surveys and reports most often provide support for the choice of media education methods, for conceptualization of the media environment and media relations, and for justification of the need for media education.

In the discussions held with experts in media education and media education research, one of the central issues that came up was: what types of issues in relation to the media do children encounter in society, and how.

In connection with adults, emphasis was placed on the need to examine how the guardians of children and young people relate to the media and, through this, their media education skills. Some demands for research on media education terminology and concepts surfaced in the discussions. The development of media education research should focus in particular on multidisciplinary, qualitative research and longitudinal research.

On the questionnaire, media education research was characterized as an important element in describing and understanding phenomena of the media and media education. It was hoped that the focus of research would be on qualitative research, but the importance of quantitative research to the whole was also recognized. The utilization of research findings in the planning and targeting of education was an often repeated theme.

In the *future vision for research on children's and young people's media education*, children's and young people's media education is conceived as a broad phenomenon which combines themes of the media, childhood and youth, and education. The role of research in children's and young people's media education is not only the production of a conceptual grip but is also strongly linked with the development of practices. It is pivotal to create the preconditions for utilizing studies in many fields so that the processes and results of academic basic research, applied research as well as surveys and reports would complement each other.

The vision outlines three priorities that overlap in both research and media education work:

Priority 1. Media-driven media education research examines the media as the environment where children and young people live, function, experience emotions and grow. What does living in a media society and culture mean for children and young people?

Priority 2. Media education research focusing on children and young people concentrates on what happens in children's and young people's relation to the media and the significance of this. Aside from the relation to the media, media education is taken into account from the perspectives of media use, media-related emotions and mental images, as well as child and youth cultures.

Priority 3. The focal point of education-driven media education research is research supporting media skills and meta skills, the development of critical thinking, and the shaping of courses of action and thought models. Thoughts about the learning and growth environment can be examined from the perspectives of institutions, the home, culture and peer relations, taking education phenomena into account.

Implementation of the priorities of the future vision for research on children's and young people's media education requires a research approach tackling the production and publication of knowledge at various stages and cooperation possibilities transcending borders. As a critical success factor, the research-based development of media education can be conceived from three perspectives: the generation of new openings; knowledge closely linked with activities; and a knowledge-based approach. These three perspectives are connected by dialogue and multi-method research as the preconditions for research-based development.

Interaction at the levels of both activities and knowledge involves the idea that not only professionals in media education and media education research but also, for example, children and young people, guardians and administrative staff serve as active players. Professional coordination and the testing of familiar working methods promote a dialogic operating and research culture. Concrete encounters and joint action at various stages of the research open up possibilities for both new and proven multi-method research forms. Careful resource allocation and investment in entities support the qualitative development of research on children's and young people's media education.

Nuorisotutkimusverkosto
Nuorisotutkimusseura